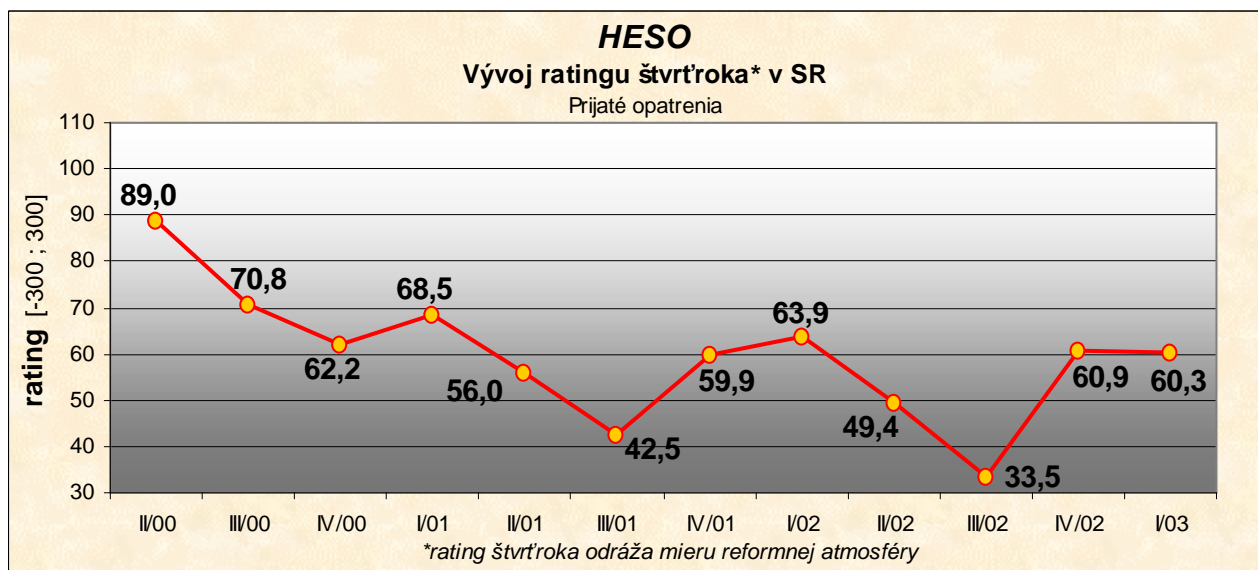

Kompletné výsledky projektu HESO (1/2003)**Členovia hodnotiacej komisie****Rudolf Autner**, Slovenská ratingová agentúra, a.s.**Martin Barto**, Slovenská sporiteľňa, a.s.**Emília Beblavá**, Transparency International Slovensko**Vladimír Benč**, Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku (SFPA)**František Bruckmayer**, Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení SR**Daneš Brzica**, Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky Slovenskej akadémie vied**Dušan Deván**, tlačová agentúra SITA**Zora Dobríková**, Univerzita Komenského, Bratislava**Alica Ďurianová**, denník Hospodárske noviny**Peter Gajdoš**, Konfederácia odborových zväzov SR**Milan Galanda**, Združenie na podporu lokálnej demokracie**Peter Goceliak**, Asociácia správcovsých spoločností**Peter Gonda**, Konzervatívny inštitút M.R.Štefánika**Slavomír Hatina**, Slovnaft, a.s.**Igor Hurčík**, Deloitte & Touche Slovakia, s.r.o.**Martin Chren**, Nadácia F.A.Hayeka**Martin Jaroš**, denník Pravda**Juraj Javorský**, denník SME**Eugen Jurzyca**, INEKO**Peter Kasalovský**, Hospodársky denník, Hospodársky klub (NEF)**Jozef Kollár**, Ľudová banka, a.s.**Róbert Kopál**, Asociácia obchodníkov s cennými papiermi**Ján Kovalčík**, Trend Analyses**Juraj Lazový**, podnikateľ**Branislav Lichardus**, Vysoká škola manažmentu, Trenčín-Bratislava-Poprad, City University**Grigorij Mesežnikov**, Inštitút pre verejné otázky**Peter Mihók**, Slovenská obchodná a priemyselná

komora

Karol Morvay, M.E.S.A. 10**František Okruhlica**, Ekonomická univerzita, Bratislava**Vítězslav Palásek**, Agentúra sociálnych analýz "ASA", s.r.o.**Viliam Pätoprstý**, Unibanka, a.s.**Ivan Podstupka**, denník Hospodárske noviny**Ivan Polakovič**, dvojtyždenník Profit**Róbert Prega**, Tatra banka, a.s.**Igor Rintel**, Coopex Holding**Andrej Salner**, Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI)**Miroslav Siváček**, OPEN, Asociácia absolventov MBA**Juraj Stern**, Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku (SFPA)**Jozef Stránsky**, Odborový zväz pracovníkov peňažníctva a poisťovníctva**Martin Štefunko**, Inštitút pre slobodnú spoločnosť**Martin Thomay**, Inštitút pre slobodnú spoločnosť**Ján Tóth**, ING Bank N.V.**Milan Velecký**, týždenník Trend**Tomáš Velecký**, denník SME**Peter Višváder**, denník Národná obroda**Jaroslav Vokoun**, Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky Slovenskej akadémie vied**Helena Woleková**, SOCIA - Nadácia na podporu sociálnych zmien**Daniela Zemanovičová**, Transparency International Slovensko**Eduard Žitňanský**, dvojtyždenník Profit**Robert Žitňanský**, týždenník Domino fórum

Všetci členovia sa zúčastnili hodnotenia bez nároku na odmenu.

HESO – Hodnotenie ekonomických a sociálnych opatrení

JANUÁR - MAREC 2003		RATING
PORADIE OPATRENÍ PODĽA RATINGU (prínosu k sociálno-ekonomickému rozvoju krajiny)		[-300;300]
1.	Návrh novely Zákonníka práce	157,2
2.	Ozdravný program nového ústredného riaditeľa STV (prepustenie 1200 zamestnancov, obmedzenie výroby programu, presťahovanie televízie do menšej budovy)	115,4
3.	Návrh na zavedenie povinnosti policajtov a colníkov podávať majetkové priznania	111,2
4.	Návrh novely Trestného zákona (zásada "trikrát a dost"; asperačná zásada; absolútne doživotie; sprísnenie trestov pri trestných činoch vraždy, prania špinavých peňazí, korupcie; zákaz klonovania ľudí)	99,8
5.	Návrh na zavedenie možnosti odpisu nepremlčaných pohľadávok bez potreby vyhlásenia konkurzu na dlžníka	94,7
6.	Štátna pomoc vo výške 6,5 mld. Sk pri investícii PSA Peugeot Citroën v Trnave	73,7
7.	Národná politika pre elektronické komunikácie	73,4
8.	Vrátenie časti povinného zmluvného poistenia za obdobie dočasného vyradenia vozidla z premávky (novela zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla)	56,0
9.	Projekt transformácie príspevkovej organizácie Slovenská správa letísk (vytvorenie 6 letiskových akciových spoločností s účasťou štátu a samosprávy; zrušenie SSL; privatizácia letísk)	52,4
10.	Zrušenie osobnej dopravy na 25 regionálnych železničných tratiach	39,3
11.	Zníženie počtu obchodno-ekonomických oddelení v zahraničí a ich zamestnancov a zrušenie pôsobenia delegátov slovenských súkromných firiem v zahraničí pod hlavičkou MH SR	36,0
12.	Aktualizácia nového projektu výstavby diaľnic – výstavba diaľnice severom Slovenska	35,8
13.	Návrh na zníženie štátnej prémie na stavebné sporenie z 20 na 15% (návrh novely zákona o stavebnom sporení)	26,3
RATING I. ŠTVRTROKA 2003 - prijaté opatrenia		60,3
RATING IV. ŠTVRTROKA 2002 - prijaté opatrenia		60,9

Komentáre hodnotiacej komisie a charakteristiky hodnotených opatrení

1. Návrh novely Zákonníka práce

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Návrh novely Zákonníka práce bol komisiou expertov označený za opatrenie s najvyššou mierou dôležitosti a bol vnímaný jednoznačne kladne. Rozdiely sa vyskytli pri hodnotení účinkov Zákonníka. Podľa časti komisie sa pozitívne výsledky dajú očakávať v krátkom časovom horizonte, podľa iných je novelizovaný Zákonník práce iba začiatok na ceste k slobodnému a flexibilnému trhu práce, a teda aj k výraznejšiemu poklesu nezamestnanosti. Pomerne často sa vyskytol názor, že táto novela Zákonníka iba napravné deformácie, ktoré doňho vnesla predchádzajúca rekonštrukcia. Väčšina hodnotiacich vyjadrila svoju spokojnosť s posunom Zákonníka smerom k trhovým princípom pracovno-právnych vzťahov, ktoré dávajú zamestnávateľom možnosť voľnejšie najímať a prepúšťať zamestnancov. Pracovné právo musí byť podľa nich pružné, aby zmluvné strany mohli reagovať na situáciu na trhu a správať sa racionálne a ekonomicky. Hodnotiaci privítali čiastočné potlačenie úlohy odborov v podnikoch, ktorá je však podľa nich stále ešte príliš výrazná. V návrhu chýbajú niektorým expertom vyššie

motivačné prvky, napr. zamestnávania ťažko zamestnateľných ľudí (napr. zdravotne postihnutí). Objavili sa i pochybnosti nad opodstatnenosťou zrušenia inštitútu dohody o pracovnej činnosti a brigádnickej práci študentov. Časť expertov si myslí, že Slovensko ešte nie je pripravené na úplnú liberalizáciu pracovného trhu, keďže kultúra a úroveň pracovnoprávných vzťahov ešte nie je na dostatočnej úrovni. Vyjadrili však nádej, že tak ako došlo k zvýšeniu kultúry v obchodných vzťahoch, tak k nemu príde aj v pracovno-právnych vzťahoch a zamestnávateľia si začnú uvedomovať nevýhody vysokej fluktuácie zamestnancov. Z toho dôvodu nebude ani potrebná taká vysoká ochrana zamestnancov, aká je v súčasnosti. Pracovno-právny vzťah by sa mal zakladať na obojstrannej výhodnosti. Odborníci ocenili, že sa pri prerokovávaní Zákonníka práce často nezneužívali argumenty typu nutnosti aproximácie našej normy s legislatívou EÚ pri obhajovaní jednotlivých parciálnych návrhov, nakoľko to neraz býva iba zásterkou na presadzovanie záujmov rôznych lobistických skupín. Niektorí hodnotiaci sa priklonili na stranu kritiky v otázke dĺžky skúšobnej doby. 6-mesačná skúšobná lehota je podľa nich príliš dlhá a ponúka zamestnávateľom, hlavne v maloobchode a veľkoobchode, príležitosť na zneužívanie zamestnancov. Štatút skúšobnej lehoty by sa podľa týchto názorov mohol úplne odstrániť utvorením predpokladov na uzatváranie zmlúv na dobu určitú. Kompromisné znenie Zákonníka práce, ktoré vzišlo z rokovaní MPSVR SR s odbormi bolo časťou expertov prijaté, ako znak schopnosti rokovať.

Druhá skupina považuje zohľadnenie niektorých požiadaviek odborových zväzov (napr. zachovanie mzdových taríf) za krok nesprávnym smerom, keďže znižujú flexibilitu pracovného trhu. Vyskytol sa názor, že prijatím kompromisného návrhu vláda pravdepodobne premrhala existujúcu možnosť zmeny pracovného práva smerom k vyššej miere slobody a ochrane vlastníckych práv. Takýto návrh podľa neho ponecháva stále veľké množstvo prekážok pre súkromných podnikateľov. Navrhované zmeny v pracovnom práve smerom k vyššej flexibilitě nie sú podľa kritických hlasov dostatočné, aj keď v podmienkach SR istotne znamenajú určitý pokrok. Časť hodnotiacich vyjadrila poľutovanie nad tým, že štát sa snaží regulovať agentúry sprostredkujúce zamestnanie (lízing pracovníkov), ktoré v praxi úspešne fungujú. Takisto aj v iných oblastiach, ako napr. podmienenie povinného poskytnutia odstupného v prípade skončenia pracovného pomeru bez nutnosti plynutia výpovednej lehoty, zjednotenie výpovednej lehoty, určenie maximálneho počtu dní na lekárske ošetrovanie člena rodiny alebo ročný limit na sprevádzanie rodinných príslušníkov do zdravotníckeho zariadenia zachádza Zákonník podľa niektorých expertov príliš ďaleko v určovaní podmienok pracovno-právneho vzťahu. Tieto otázky by mali byť výlučne predmetom zmluvnej úpravy medzi zamestnancom a zamestnávateľom. Objavil sa i ojedinelý názor, že novelizovaný Zákonník práce viac chráni zamestnávateľov na úkor zamestnancov.

Charakteristika opatrenia:

Vláda schválila v polovici marca návrh novely Zákonníka práce. Predkladateľom návrhu je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVR) SR, podľa ktorého návrh novely Zákonníka reaguje na požiadavky smerníc Európskej únie, Medzinárodnej organizácie práce (ILO), ako aj na požiadavky aplikačnej praxe. Hlavným cieľom návrhu novely je zabezpečiť väčšiu flexibilitu pracovnoprávných vzťahov, v čo najväčšej miere obmedziť donucujúce nariadenia Zákonníka a vytvoriť predpoklady pre rozšírenie možnosti kolektívne vyjednávať. Zákonník práce upravuje len základné aspekty, základné rámce, limity, pričom predpokladá, že bližšia špecifikácia pracovnoprávných vzťahov sa uskutoční na úrovni podniku, prevádzky v závislosti od podmienok zamestnávateľa, regiónu a príslušného odvetvia. Zákonník si kladie za cieľ zrovnoprávnenie postavenia zamestnancov a zamestnávateľov v prípade porušenia práv vyplývajúcich z pracovnoprávných vzťahov a tiež v prípade konfliktov záujmov pri kolektívnom vyjednávaní.

Hlavné zmeny:

- Vymedzenie práva zamestnancov, ale aj zamestnávateľov na kolektívne vyjednávanie, právo na štrajk.
- Zavedenie nového pojmu "zamestnávateľ, ktorý sprostredkúva zamestnanie", ktorý môže dočasne prideliť zamestnanca na výkon práce pre inú právnickú alebo fyzickú osobu, ak zamestnanec súhlasí.
- Zrušenie zákazu pracovného vzťahu medzi manželmi.
- Obmedzenie ochrany zamestnanca pri rozviazaní pracovného pomeru, v prípade uzatvorenia pracovného pomeru na kratší pracovný čas, nepresahujúci 20 hodín týždenne.
- Zrušenie nutnosti súhlasu zamestnanca s vyslaním na služobnú cestu, ak mu takéto vyslanie vyplýva z povahy práce, druhu a miesta práce alebo z pracovnej zmluvy.
- Podmienenie povinného poskytnutia odstupného v prípade skončenia pracovného pomeru z organizačných dôvodov skončením pracovného pomeru dohodou bez plynutia výpovednej lehoty.
- Deregulácia úpravy pracovného času: Zákonník v závislosti od povahy práce a podmienok prevádzky umožňuje rozvrhnúť pracovný čas, a to buď rovnomerne alebo nerovnomerne. Zákonník takisto ustanovuje maximálne limity nariadenej nadčasovej práce (150 hodín) a nadčasovej práce dohodnutej so zamestnancom (250 hodín). Dohoda o vykonaní nadčasovej práce sa ponecháva na zamestnávateľa a zamestnanca.

- Komplexná úprava definície prekážky v práci, ktorou sa obmedzuje poskytovanie pracovného voľna zamestnancom s náhradou mzdy. Pri iných prekážkach zamestnanca je limitovaný maximálny počet dní, ktoré je zamestnávateľ povinný ospravedlniť a poskytnúť náhradu mzdy, v ostatných nevyhnutných prípadoch je zamestnávateľ povinný poskytnúť pracovné voľno, avšak bez náhrady mzdy, pokiaľ v kolektívnej zmluve sociálni partneri nedohodnú priaznivejšiu úpravu.
- Možnosť dočasne prerušiť výkon práv a povinností z pracovného pomeru zo strany zamestnávateľa v prípade, ak sa zamestnanec stane dôvodne podozrivým zo závažného porušenia pracovnej disciplíny, alebo zo spáchania trestného činu pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s nimi. V takomto prípade zamestnancovi prislúcha podľa Zákonníka čiastočná náhrada mzdy.
- Nová úprava pracovného pomeru na dobu určitú a pracovného pomeru na kratší úväzok, tak aby zamestnávateľ mohol zabezpečiť plnenie úloh v závislosti od toho, či ide o dlhodobé úlohy, alebo tie, ktoré majú prechodný charakter. Zamestnávateľovi sa umožňuje voľnejšie uzatváranie, obnovovanie a predlžovanie pracovného pomeru na určitú dobu a pracovného pomeru na kratší úväzok. (Možnosť zamestnávať na dobu určitú až na obdobie piatich rokov.) Toto opatrenie by malo umožniť firmám podliehajúcim cyklickému vývoju najímať v bohatých rokoch potrebné množstvo zamestnancov a potom ich v chudobnejších rokoch bez problémov prepustiť.
- Vytvorenie pracovného pomeru na kratší pracovný čas, v ktorom je rozsah pracovného času menej ako 20 hodín týždenne. Tento pracovný pomer môže ktorákoľvek zo zmluvných strán skončiť výpoveďou z akéhokoľvek dôvodu, alebo bez udania dôvodu s 15 dňovou výpovednou lehotou, ktorá začne plynúť už dňom, v ktorom sa doručila výpoveď.
- Zrušenie dohody o pracovnej činnosti a brigádnickej práci študentov. Tieto typy dohôd podľa ministerstva plne nahradzuje pracovný pomer na skrátený pracovný čas do 20 hodín týždenne.
- Umožnenie koexistencie zamestnaneckej rady a odborovej organizácie u jedného zamestnávateľa, tak ako je to v ostatných európskych krajinách. Oproti doterajšiemu právnomu stavu Zákonník zabezpečuje ochranu zástupcov zamestnancov pred rozviazaním pracovného pomeru v prípade nesúhlasu zástupcov zamestnancov so skončením pracovného pomeru pred nezávislým a nestranným súdom. Vznik zamestnaneckých rád je možný na dobrovoľnej báze v podnikoch nad 50 zamestnancov.
- Presnejšia úprava skončenia pracovného pomeru. Za účelom posilnenia pracovnej disciplíny v podniku sa navrhuje umožniť zamestnávateľovi jednoduchšie skončenie pracovného pomeru so zamestnancom, ktorý nespĺňa požiadavky na riadny výkon práce bez toho, aby ho zamestnávateľ musel písomne vyzývať na ich odstránenie. Ak zamestnanec poruší pracovnú disciplínu menej závažným spôsobom, zamestnávateľ s ním môže skončiť pracovný pomer už pri opätovnom porušení pracovnej disciplíny. Zo Zákonníka práce sa navrhuje vypustiť ustanovenie, ktoré zamestnávateľovi ukladalo povinnosť zabezpečiť zamestnancovi nové vhodné zamestnanie, ak mu dal výpoveď z určitých dôvodov.
- Zjednotenie výpovednej lehoty na 2 mesiace, ak sa pri kolektívnom vyjednávaní nedohodne inak.
- Určenie maximálneho pracovného času na 48 hodín týždenne, možnosť výnimky pri sezónnych prácach, napr. v poľnohospodárstve.
- Predĺženie dovolenky na 5 týždňov bez ohľadu na vek zamestnanca.
- Zrušenie náhrady mzdy pre zástupcov odborov zo strany zamestnávateľa.
- Predĺženie skúšobnej lehoty z 3 na 6 mesiacov.
- Zrušenie nároku na 8 hodín oddychu po pracovnej ceste končiacej sa po 24. hodine.
- Zavedenie 6-dňového ročného limitu na lekárske vyšetrenie alebo ošetrovanie a 6-dňový ročný limit na sprevádzanie rodinných príslušníkov do zdravotníckeho zariadenia.

Návrh novely vyvolal pomerne ostrú diskusiu. Proti jej odsúhlaseniu v pôvodne navrhovanej podobe boli hlavne odborové organizácie zastupované Konfederáciou odborových zväzov SR. Odborári vyhlásili krízový stav a hrozili generálnym štrajkom. Nakoniec sa však na rokovaní tripartity podarilo dosiahnuť kompromisné riešenie.

Schválené požiadavky odborov:

- V novele zostanú zakotvené minimálne mzdové nároky aj tarifné triedy. Do tarifných tried bude zamestnanec zaraďovaný podľa náročnosti práce, a nie podľa dosiahnutého vzdelania. Pôvodne chcelo MPSVR SR tarifné triedy zrušiť úplne.
- Vypustí sa klauzula o agentúrach sprostredkujúcich zamestnanie.
- Týždenný pracovný čas v dvojzmenných, trojzmenných či nepretržitých prevádzkach zostane skrátený.
- Odborári sa vzdali ďalšej dovolenky, zostáva im však dodatková.
- V prípade výpovede si zamestnanec bude môcť vybrať medzi odstupným a výpovednou lehotou.
- Pracovný čas sa stanoví po "dohode", nie iba "po prerokovaní" s odborovou organizáciou.

- Odborom zostáva právo nad kontrolou opatrení na ochranu bezpečnosti a zdravia pri práci, nebudú však môcť dať príkaz na zastavenie výroby.

Navrhovaná novela Zákonníka práce, prinášajúca 180 novelizovaných bodov, predstavuje rozsiahlu úpravu v súčasnosti platného Zákonníka práce z dielne vtedajšieho ministra práce sociálnych vecí a rodiny Petra Magvašihu, ktorý podľa MPSVR SR, ako aj podľa viacerých odborníkov množstvom zákazov obmedzoval možnosti občanov zamestnávať sa a zvyšovať svoju životnú úroveň. Zároveň tiež viedol k častému obchádzaniu zákona, a tým aj k zníženiu možnej ochrany zamestnancov. Novelizovaný Zákonník by podľa MPSVR SR mal stimulovať vytváranie nových pracovných miest. Novela Zákonníka práce má mať podľa MPSVR SR pozitívny vplyv na štátny rozpočet. Jeho príchod vítajú podnikatelia, pre ktorých bude znamenať väčšiu voľnosť pri najímaní a prepúšťaní zamestnancov. Podnikatelia vyjadrili spokojnosť aj so znížením právomocí odborov v podnikoch. Svoju podporu návrhu novely Zákonníka práce vyjadrili aj zástupcovia veľkých zahraničných investorov. Novelizovaný Zákonník prinesie podľa nich impulzy na zvýšenie konkurencieschopnosti ich firiem, podnieti investície a umožní zavádzať výrobu s vyššou pridanou hodnotou, čo povedie k bezpečnosti tých pracovných miest, ktoré už v spoločnostiach existujú. Proti prijatiu novely tvrdo protestovali práve odborári. Návrh považovali za protiústavný, dávajúci zamestnávateľom veľkú možnosť využiť zmeny v Zákonníku v neprospech zamestnancov. Ako príklad odborári uvádzali predĺženie skúšobnej lehoty z 3 na 6 mesiacov, ktorú by mohli využiť napr. hypermarkety na najímanie zamestnancov za minimálnu mzdu a ich obmieňanie v 6-mesačných intervaloch. Podľa odborov sa znižuje ochrana skupín zamestnancov so špecifickým sociálnym a zdravotným postavením. Ide napr. o doterajšiu zvýšenú ochranu matiek s deťmi do 3 rokov. Zástupcovia odborov ďalej upozornili, že v novele sa ruší zásada rozvrhovania pracovného času na 5 dní v týždni. Paradoxne vyznievala situácia týkajúca sa Medzinárodnej organizácie práce, keď odborári, rovnako ako MPSVR SR deklarovali, že majú jej podporu. Nezhody vyústili do januárových protestov odborárov pred budovou MPSVR SR. Odborári od ministerstva žiadali zmenu filozofie Zákonníka, čo ministerstvo odmietalo. Nakoniec si obe strany spoločne so zástupcami zamestnávateľov sadli za rokovací stôl na pôde tripartity. Po náročných rokovaníach sa dosiahol kompromis, s ktorým vyjadrili spokojnosť všetky tri strany.

Ak bude návrh novely Zákonníka práce schválený v parlamente, kam by sa mal dostať na rokovanie v priebehu apríla, nadobudne účinnosť od 1. júla 2003.

2. Ozdravný program nového ústredného riaditeľa Slovenskej televízie (prepustenie 1200 zamestnancov, obmedzenie výroby programu, presťahovanie televízie do menšej budovy)

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Ozdravný program nového ústredného riaditeľa Slovenskej televízie (STV), ktorého prvé kroky sa začali už realizovať, bol odborníkmi hodnotený veľmi pozitívne. Rovnako bola vysoko ocenená i priekopnícka odvaha uskutočniť na naše pomery revolučné zmeny vo verejnoprávnej televízii, ktorá strácala konkurencieschopnosť, bola inštitúciou s obrovskou prezamestnanosťou, nehovoriac o nízkej kvalite televízneho programu a o trestuhodne neefektívnom vynakladaní prostriedkov. Konanie nového šéfa STV bolo nevyhnutné a jeho tvrdosť je priamo úmerná dlhému časovému obdobiu, v ktorom sa neustále odkladalo prijatie rozhodných ozdravných opatrení. STV dlhé roky fungovala na princípe nezáujmu, koľko prostriedkov sa v nej míňa. Dlh neustále narastal a vláda televíziu sústavne oddľžovala. Riadenie verejnoprávnej inštitúcie musí tiež zohľadňovať ekonomické kritéria a hodnotiť jej výsledky. Úspech pri zmene STV na efektívne fungujúcu verejnoprospešnú inštitúciu by bol príkladom pre celú štátnu správu a inšpiráciou pri transformácii iných neefektívne fungujúcich štátnych podnikov, ako sú napríklad železnice. Vysoká kumulácia zmien v STV si vyžiada kvalitný a odolný krízový manažment. Sympatická je zatiaľ podpora politikov i Rady STV. Indikuje, že v skutočnosti si všetci boli vedomí katastrofálnej situácie v STV, ale málo bolo tých, ktorí vedeli, ako sa s ňou popasovať, resp. ktorí by mali dostatok síl a vôle. Odborníci dúfajú, že bude vyvedená aj personálna zodpovednosť za stav, ktorý v STV spôsobili svojím konaním bývalé vedenia televízie. Z evidentne nevýhodných zmlúv je potrebné vyvodiť aj trestnoprávnu zodpovednosť, riešenie cez odstúpenie od zmlúv nie je dostatočné. Kladom bolo zrušenie nadštandardne vysokého odstupného pre vedenie televízie, avšak potrebné by bolo odstrániť aj ďalšie neodôvodnené výhody pre všetkých zamestnancov STV, ktoré boli odsúhlasené predošlým vedením v kolektívnej zmluve. Je totižto nemorálne vyplácať odstupné nad zákonom stanovený nárok z peňazí daňových poplatníkov, predlžovať si dovolenku alebo skracovať pracovnú dobu. Nový ústredný riaditeľ zatiaľ neprezentoval, ako by mala STV v nových ekonomických podmienkach zabezpečovať verejnoprávny charakter. U niektorých respondentov preto vznikla skepsa, či existuje vízia, do akej miery má byť

"nová STV" verejnoprávna, a do akej miery komerčná. Pravdepodobne by sa mala prijať nová koncepcia "verejnoprávnosti" a od toho sa odvíjajúci spôsob financovania.

Niektorí hodnotiaci vnímali navrhované zvýšenie koncesionárskych poplatkov - doplnkovej dane domácností - ktoré je súčasťou ozdravného programu, negatívne, rovnako ako aj návrh vyčleniť zdroje zo štátneho rozpočtu na úhradu odstúpného zamestnancom STV. Reštrukturalizácia STV by mala podľa nich prebiehať z vnútorných zdrojov. Jediným systémovým riešením by bolo odstránenie statusu STV ako "verejnoprávnej televízie", korporatizácia a následná privatizácia, a s tým spojené zrušenie povinných koncesionárskych poplatkov.

Charakteristika opatrenia:

Parlament podporou 125 poslancov v polovici januára, po predchádzajúcom odporúčaní Rady STV (7 z 9 členov hlasovalo za), zvolil do funkcie ústredného riaditeľa (ÚR) Slovenskej televízie (STV) Richarda Rybníčka. V poradí trinásty riaditeľ verejnoprávnej inštitúcie na prvé rozhodnutia nenechal dlho čakať: odvolal štatutárnych zástupcov (Filo, Mračna) a vymenoval členov krízového manažmentu. Nasledovalo zrušenie, toľko kritizovaného "zlatého padáka" pre manažment televízie, čiže vysokého odstúpného pre pracovníkov na prvom a druhom stupni riadenia. Tí už ďalej budú mať nárok len na štandardné odstúpné podľa Zákonníka práce, t.j. 2 priemerné mesačné platy. Začiatkom marca potom ÚR vypovedal približne 100 bodov kolektívnej zmluvy z roku 2002 (pozn.: hodnotené v rámci projektu HESO v 3/2002 ako druhé najhoršie opatrenie), ktorá zamestnancom zaručovala mnohé atypické výhody a na druhej strane televíziu neprimerane finančne zaťažovala.

V rámci znižovania zadlženosti televízie nasledovala séria reštriktívnych opatrení. Krízový manažment najprv dočasne scentralizoval finančné toky. Zefektívnenie využívania vozidiel (technici a výrobný štáb budú jazdiť do terénu v jednom aute), efektívne riadenie ľudských zdrojov, zrušenie niektorých relácií a nepodpisovanie nových zmlúv, by malo priniesť úspory vo výške cca 5 mil. korún ročne. Boli zastavené výberové konania v celkovej hodnote 50 mil. Sk, od zrušenia preplácania cestovných náhrad 176 pracovníkom sa očakáva úspora 500-tis. Sk ročne. Zrušená bola aj zmluva s firmou, ktorá v zime zabezpečovala 24 hodín denne dvoch ľudí na odhŕňanie snehu (120 Sk/hod, ak nie je sneh; 140Sk/hod, ak napadne sneh). Ďalej nasledovalo vypovedanie zmluvy so spoločnosťou Arbo Media, ktorá má výhradné právo na predaj reklamného času. ÚR ju označil za nevýhodnú, pričom STV zmluvou prichádza o stovky miliónov korún. Platnosť zmluvy však vyprší až 31.12.2003. Bývalé vedenie televízie okrem tejto zmluvy podpísalo viacero nevýhodných zmlúv na dobu určitú, ktoré nie je možné predčasne vypovedať. Za január a február tohto roka prišli do STV dokonca faktúry od producentských firiem na 90 mil. Sk, podpísané bývalým vedením na konci roka 2002 (na základe auditu v STV bolo pritom odporúčané ďalšie takéto zmluvy nepodpisovať). ÚR STV sa rozhodol tieto a ďalšie priamo postupovať finančnej polícii. Za katastrofálnu označil situáciu v archíve STV a zároveň s podaním trestného oznámenia za zanedbanie archívu, vyčlenil 500-tis. Sk na jeho záchranu prepisovaním zachovaných diel do digitálnej podoby. V neposlednom rade, s platnosťou do konca júna, znížil odmeňovanie externých tvorivých pracovníkov STV na minimálnu výšku sadzovníka, čím si proti sebe pobúrili Asociáciu filmových a televíznych režisérov, časť hereckej obce a televíznych prekladateľov.

Viac diskutovanými opatreniami a plánmi nového ÚR je bezpochyby hromadné prepúšťanie, obmedzenie vlastnej výroby a spôsob financovania televízie. Riaditeľ vyhlásil v marci so súhlasom Rady STV núdzový režim s trvaním do konca roka. Podľa Rybníčka hrozí pri aktuálnej zadlženosti a bez realizácie ozdravných opatrení televízii kolaps. V rámci ozdravného programu dôjde k obmedzeniu vlastnej výroby v STV a k radikálnemu zníženiu počtu zamestnancov televízie. Do konca júna televízia prepustí 1200 zamestnancov (950 v štúdiu Bratislava, 150 v štúdiu Košice a 70 v banskobystričskom štúdiu), čím sa zníži ich počet na 800 (pre porovnanie TV Markíza má 420 zamestnancov). 60% z nich budú tvoriť technicko-administratívni pracovníci. S počtom 800 zamestnancov, ktorí budú zabezpečovať základné programové minimum, STV ročne usporí 300 mil. Sk. Vzhľadom na 6-mesačnú výpovednú lehotu, aj napriek zrušeniu mnohých ustanovení kolektívnej zmluvy, väčšinu z odchádzajúcich pracovníkov čaká vysoké odstúpné, ktoré bude celkovo predstavovať 250 mil. Sk. Podľa odborárov môže takéto prepúšťanie, vzhľadom na žalostný stav techniky, viesť k rozpadu televízie ako verejnoprávnej inštitúcie. Aj R. Rybníček si je vedomý stavu techniky, ale podľa neho 800 zamestnancov svoje úlohy zvládne, taktiež pripustil, že počet prepustených sa môže zmeniť, ale už nie podstatne. Obmedzenie vlastnej výroby programu bude znamenať zníženie výroby programu o cca 1000 hodín, čo predstavuje zníženie vlastných kapacít o polovicu. Z hľadiska nákladov dôjde k úspore 223,8 mil. Sk do konca tohto roka (30% z celkových ročných priamych aj nepriamych nákladov na vlastnú výrobu). Napriek redukcii výroby bude podľa ÚR zachovaný verejnoprávny charakter vysielania STV, dôjde však k zvýšeniu repríz a využívaniu archívnych materiálov (vo vysielaní zostanú najmä spravodajstvo, základná publicistika, niektoré zábavné relácie, šport). Nový riaditeľ do konca tohto roka plánuje opustenie povestnej 30-poschodovej budovy v Mlynskej doline, ktorá ostane takmer prázdna. Televízia by sa podľa

jeho slov mala presťahovať do vedľajších priestorov v areáli. V pôvodnej budove zostanú len dabingové štúdiá a priestory určené na vysielanie.

Rada STV sa po vypočutí nových skutočností, ešte v prvých dňoch pôsobenia nového ÚR jednoznačne postavila za tento radikálny projekt. Podporu dostal tento ozdravný program aj zo strany ministra financií Ivana Mikloša. Televízia dostane jednorazový príspevok potrebný na vyplatenie štvrtmilionového odstupného 1200 zamestnancov a príspevok na oddĺženie. Podmienkou je však záruka, že v STV už naďalej nebudú vznikať nové dlhy. Na druhej strane sa medzi kritikmi vyskytli obavy z možného vplyvu jednej zo súkromných televízií, v ktorej niektorí súčasní členovia krízového manažmentu STV pred tým pôsobili, ako aj obavy z konfliktu záujmov.

Podľa ústredného riaditeľa STV by televízia už od roku 2004 mala byť schopná vyrábať a vysielat' nový program, svoju činnosť by mala pokrývať výhradne z vlastných príjmov (vrátane reklamy) a z koncesionárskych poplatkov. Práve zvýšenie poplatkov za používanie televízneho prijímača obsahuje návrh novely zákona z dielne Ministerstva kultúry SR. Jeho súčasťou je okrem 33%-ného zvýšenia koncesionárskeho poplatku zo 75 na 100 Sk (za rozhlas z 30 na 40 Sk) aj zúženie okruhu ľudí od poplatkov oslobodených. Najpočetnejšiu skupinu oslobodených od platenia tvoria dôchodcovia, ktorí budú v prípade schválenia novely v parlamente platiť od 1. júla polovičnú sadzbu. Okrem toho plánuje ÚR zrušiť financovanie STV zo štátneho rozpočtu, no neopúšťa myšlienku účelového dotovania niektorých vybraných programov štátom (napr. prenosi z NR SR). Zámerom všetkých opatrení ÚR je dosiahnuť stav, aby STV od budúceho roka hospodárila bez strát, schválením koncesionárskych poplatkov a zrealizovaním proklamovaných opatrení by dokonca mohla skončiť so ziskom 300 mil. Sk.

Finančná situácia STV k začiatku roka 2003: Slovenská televízia je v kritickej finančnej situácii. Jej hospodárskym výsledkom za rok 2002 je strata 380 mil. Sk, súčet jej strát z predchádzajúcich rokov k 31.12.2002 predstavuje 689 mil. korún (záväzky z obchodného styku 584 mil. Sk). Dlh sa však spoločne so záväzkami, vyplývajúcimi z nových faktúr, blíži k 1 miliarde. Navyše televízia vedie súdne spory, z ktorých sankcie sa môžu vyšplhať až do výšky 625 mil. korún. STV potrebuje ročne približne 1,5 mld. Sk, z čoho 635 miliónov korún ide na mzdy a odvody zamestnancov. V súčasnosti jej na zabezpečenie prevádzky chýba mesačne 20 mil. Sk. Ak by mal nový manažment televízie do konca roka 2003 splatiť svoje staré záväzky, musel by mesačne vynakladať 76 mil. Sk počas celého roka.

3. Návrh na zavedenie povinnosti policajtov a colníkov podávať majetkové priznania

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Návrh bol hodnotený ako dobrý krok smerujúci k transparentnejšiemu prostrediu v policajných zložkách a v radoch colníkov. Opatrenie by malo umožniť selekciu osôb, ktoré nekonajú v súlade so zákonmi a etikou týchto profesií, potenciálne by mohlo byť efektívne v boji proti korupcii a mohlo by mať aj preventívny charakter. Návrh na zavedenie povinnosti policajtov a colníkov podávať majetkové priznania je prirodzenou požiadavkou spoločnosti, keďže polícia a colné úrady sú vnímané ako orgány so široko rozšírenou korupciou v ich štruktúrach, čo prehlbuje nedôveru verejnosti. Navyše, ak niekto čerpá výhody štátnej služby (nadštandardné požitky, stabilné pracovno-právne postavenie (možná tzv. definitíva), garantovaný plat, nadštandardná úroveň sociálneho a zdravotného zabezpečenia), mal by akceptovať aj obmedzenia. Preto hodnotiaci navrhujú rozšíriť túto povinnosť na všetkých štátnych zamestnancov, zamestnancov štátnych firiem, samosprávy a ostatných orgánov verejnej správy, u ktorých existuje teoretický priestor pre korupčné správanie (vydávanie povolení, licencií, verejné obstarávanie a pod.). Postupne by sa tak završoval proces definovania a implementácie pravidiel správania a kontroly zamestnancov verejného sektora. Odhaľovanie jednotlivcov, ktorí žijú aj z iných než legálnych zdrojov, prostredníctvom majetkových priznaní, a teda reálna personálna očista v policajnom zbore a colnej správe bude závisieť od dôkladnej aplikácie tohto nástroja a vyodení konzekvencií pri zistení nezrovnalostí a tiež od vzniku efektívneho nezávislého kontrolného mechanizmu. Nevyhnutnosťou bude neskončiť pri tomto opatrení, ale uskutočňovať ďalšie nadväzujúce systémové aktivity, ktoré povedú k celkovému ozdraveniu polície a colníctva na Slovensku. Opatrenie bude mať podľa niektorých hodnotiacich len marginálny efekt, keďže v systéme polície a colníctva reálne neexistuje skupina jednotlivcov, ktorá by mala motiváciu vymáhať dodržiavanie tohto opatrenia. Podľa nich vznikne len ďalšia zbytočná byrokracia. Pochybnosti o formálnosti či možnom zneužívaní informácií z majetkových priznaní (problém vnútornej korupcie alebo zneužitia informácií proti policajtovi, colníkovi jeho nadriadeným) by možno odstránila zmena adresáta vyplnených majetkových priznaní z priameho nadriadeného na orgány policajnej inšpekcie, resp. na jakýkoľvek iný nezávislý orgán.

Charakteristika opatrenia:

Vláda schválila v marci vládny návrh novely zákona o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru (PZ), Slovenskej informačnej služby (SIS), Zboru väzenskej a justičnej stráže (ZVJS) Slovenskej republiky a Železničnej polície. Návrh predložil minister vnútra Vladimír Palko. Navrhovaná právna úprava zakotvuje povinnosť podávania majetkových priznaní pre príslušníkov PZ SR, SIS, ZVJS SR, Železničnej polície a Národného bezpečnostného úradu (NBÚ), určuje obsah týchto majetkových priznaní, spôsob a lehoty ich podávania. Pri vypracovaní predloženého návrhu sa vychádzalo z právnych úprav, ktoré ustanovujú podávanie majetkových priznaní sudcov, prokurátorov a štátnych zamestnancov v štátnej službe.

Všetci policajti budú povinní počas trvania služobného pomeru preukazovať svoje majetkové pomery v majetkovom priznaní do 30 dní po nástupe do Policajného zboru SR, každoročne k 31. marcu a na pokyn ministra vnútra. Nepodanie majetkového priznania, úmyselné uvedenie neúplných alebo nepravdivých údajov a tiež nepreukázanie prírastku majetku hodnoverným spôsobom sa bude považovať za porušenie služobnej povinnosti, čo je dôvodom na prepustenie z PZ SR. Majetkové priznanie policajta má obsahovať údaje o všetkom jeho nehnuteľnom majetku a hnutelných veciach, majetkových právach a iných majetkových hodnotách, ktoré jednotlivo presahujú hodnotu 200-tisíc Sk alebo ich súhrnná hodnota je vyššia ako 500-tisíc Sk. V majetkovom priznaní policajta sa bude uvádzať taktiež majetok jeho detí a manželky/manžela, ak s ním žijú v spoločnej domácnosti. Súčasťou priznania bude aj čestné vyhlásenie policajta, že nemá vedomosť o takých príjmoch osôb žijúcich s ním v domácnosti, ktoré možno považovať za nezdanené príjmy alebo za príjmy z nestatočných zdrojov. Majetkové priznania budú policajti podávať svojim nadriadeným, ktorí ich ustanovili alebo vymenovali do funkcie. Tí aj zabezpečia vyhodnotenie priznania na účely zistenia prírastku majetku policajta, zabezpečia jeho uchovávanie a ochranu pred zneužitím. Ak bude mať nadriadený odôvodnené pochybnosti o úplnosti alebo správnosti údajov uvedených v majetkovom priznaní, vydá policajtovi písomný pokyn, aby doplnil uvedené údaje alebo preukázal spôsob nadobudnutia finančných prostriedkov potrebných na obstaranie majetku uvedeného v majetkovom priznaní čestným vyhlásením o zdroji týchto príjmov. Ak nadriadený požiada policajta, aby doložil spôsob nadobudnutia týchto finančných prostriedkov, ten bude povinný predložiť doklad potvrdzujúci túto skutočnosť (napr. výpis z účtu v banke, potvrdenie o poskytnutí úveru, o plnení poisťovnej zmluvy, potvrdenie darcu a pod.).

Návrh novely zákona má podľa jeho predkladateľov preventívny charakter. Má však tiež uľahčiť očistenie PZ SR od policajtov, ktorí nadobudli majetok nečestným spôsobom. Podľa ministra vnútra skutočnosť, keď vidno policajtov disponujúcich majetkom, na ktorý si nemohli zarobiť, demoralizuje spoločnosť. Ako súčasť protikorupčných opatrení v rezorte vnútra inicioval minister Palko aj znovuzavedenie menoviek na služobnej rovnosť policajtov.

Vláda schválila v marci aj vládny návrh novely zákona o štátnej službe colníkov, ktorý predložil minister financií Ivan Mikloš. Návrh novely zákona prináša okrem iného aj colníkom, podobne ako policajtom, povinnosť predkladať majetkové priznanie.

Účinnosť novely zákona o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície a novely zákona o štátnej službe colníkov je navrhovaná od 1. júla 2003.

4. Návrh novely Trestného zákona (zásada "trikrát a dosť"; asperačná zásada; absolútne doživotie; sprísnenie trestov pri trestných činoch vraždy, prania špinavých peňazí, korupcie; zákaz klonovania ľudí)

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Podľa väčšiny hodnotiacich bol v ustanoveniach návrhu novely Trestného zákona dosiahnutý jeho pravdepodobný zámer - pôsobiť odstrašujúco a mať určitý preventívny účinok. Samotné sprísnenie represívnych opatrení, ktoré je odpoveďou na dnešný stav narastajúcej trestnej činnosti a jej brutality a na doteraz často nedostatočne razantné riešenie trestných káuz, môže viesť k postupnému zníženiu kriminality, no zrejme nebude mať rozhodujúci vplyv na radikálne potláčanie zločinu. Rozhodujúcim faktorom pre zlepšenie situácie bude pokračovanie v rozsiahlej reforme justície zahrňujúcej zlepšovanie vymožitelnosti práva a vytváranie predpokladov na znižovanie korupcie v súdnictve. Práve nedôvera verejnosti v nezávislosť slovenskej justície (paradoxne ale nie od výkonnej moci) a pochybnosti nad morálnou vybavenosťou a občianskou statočnosťou niektorých sudcov brzdia odhaľovanie mnohých trestných činov. Schválením návrhu novely by orgány činné v trestnom konaní dostali efektívnejšie nástroje na boj s kriminalitou. Nevyhnutným predpokladom úspešnosti týchto opatrení Trestného zákona však bude ich dôsledná implementácia v praktickom živote. Súčasným problémom je napríklad, že príslušné orgány neuplatňujú ani tie možnosti, ktoré im dáva aj teraz platné znenie Trestného zákona.

V hodnotiacej komisii vznikla najväčšia polemika ohľadne návrhu zaviesť do našej trestnej legislatívy zásadu "trikrát a dost". Väčšina hodnotiacich považuje tento princíp za správny, chrániaci celú spoločnosť, nakoľko trikrát spáchaný násilný trestný čin je podľa nich dostatočným potvrdením nebezpečnosti zločinca. Navyše neveria ani v prevýchovný účinok trestu odňatia slobody v nápravnovýchovom zariadení. Ak sa preventívny účinok trestu neprejavil pri prvých odsúdeniach, ťažko sa prejaví po treťom. Zavedenie zásady "trikrát a dost" by malo znížiť počet recidivistov v uliciach, čiže aj možnosť, aby páchali ďalej trestnú činnosť. Navyše podľa mnohých názorov hrozba prísnejšieho trestu ovplyvňuje konanie jednotlivcov v pozitívnom smere, a teda má okrem reštriktívneho aj preventívny charakter. Pravidlo, na základe ktorého by súd pri treťom odsúdení za násilný trestný čin musel uložiť trest odňatia slobody na doživotie, by podľa jeho zástancov prispelo k zmenšeniu niekedy voluntaristického výkladu práva zo strany niektorých sudcov, čo by čiastočne znížilo potenciál ich korumpovanosti. V hodnotiacej komisii sa však objavili aj opačné názory považujúce zásadu "trikrát a dost" za zvyšovanie štátneho normativizmu, ktorý je v konflikte s nezávislým rozhodovaním súdov. Tento princíp je podľa kritických názorov mylný, pretože trestá jednotlivcov nielen za aktuálne spáchaný zločin, ale znovu aj za už raz potrestané trestné činy a zvyšuje riziko morálneho hazardu a brutality recidivistov, ktorí páchajú tretí zločin, keďže vtedy už nebudú mať čo stratiť. Mnohí hodnotiaci sa obávajú, že pri tak široko navrhovaných trestných činoch, spadajúcich pod zásadu "trikrát a dost", by mohlo byť uplatňovanie tohto nového inštitútu zneužiteľné. Navrhovali, aby sa zásada "trikrát a dost" obmedzila a uplatňovala sa len na najťažšie zločiny, a nie na tzv. zločiny bez obete, ako sú napr. trestné činy nedovoleného prekročenia štátnej hranice alebo nedovolennej výroby a držby omamnej látky, psychotropnej látky, jedu, prekursora a obchodovania s nimi. Niektorým respondentom sa zdalo, že sa začína uplatňovať dvojaký meter - pri opakovaných závažných násilných trestných činoch sa de facto obchádza sudca a automaticky zo zákona sa určí priamo doživotný trest odňatia slobody pre recidivistu bez ohľadu na okolnosti prípadu, osobnosť páchatel'a a ďalšie skutočnosti, pri ostatných sporoch sa však škála riešení naopak rozširuje, napr. inštitút zmieru v trestnom konaní, inštitút rozhodcovského konania, mediácie a pod.

Návrh zákazu klonovania aj na terapeutické účely bol mnohými hodnotiteľmi vnímaný ako ideovo zaťažený a kontroverzný, ktorým by sa zablokoval akýkoľvek výskum a vývoj v danej oblasti, zatiaľ čo etická stránka celého procesu ešte zďaleka nie je vyriešená. V hodnotiacej komisii sa objavil aj názor, že pokiaľ pri tejto činnosti nedôjde k porušeniu objektívne definovaných vlastníckych práv, postačia neformálne pravidlá.

Niektorí odborníci pripustili, že navrhovaná podoba novely Trestného zákona môže byť výsledkom zaužívanej parlamentnej taktiky, kedy je nutné predložiť maximálne požiadavky, aby po schválení v parlamente bolo dosiahnuté uspokojivé minimum.

Charakteristika opatrenia:

Vláda schválila začiatkom februára vládny návrh novely Trestného zákona, ktorý zavádza prísnejšie tresty za kriminálne delikty a tiež prináša niektoré nové inštitúty do slovenského trestného práva - tzv. zásadu "trikrát a dost", asperačnú zásadu a trest absolútneho doživotia. Návrh sprísňuje tresty pri trestnom čine vraždy, trestnom čine legalizácie príjmu z trestnej činnosti a pri korupčných trestných činoch v prípade pasívnej korupcie verejných činiteľov. Navrhovaná novela zároveň dopĺňa Trestný zákon o skutkovú podstatu trestného činu klonovania ľudskej bytosti. Ďalšie zmeny sú navrhnuté pri trestných činoch zanedbania povinnej výživy, úverovom podvode a poisťovacom podvode. Dôvodom na vypracovanie novely Trestného zákona je podľa jej predkladateľov z Ministerstva spravodlivosti (MS) SR vysoký stav násilnej kriminality na Slovensku (vzrastá počet odsúdených za obzvlášť závažnú trestnú činnosť - z celkového počtu odsúdených predstavujú takmer 50%) a nemožnosť trvalej, resp. dostatočnej izolácie páchatel'ov tejto násilnej činnosti. Platný Trestný zákon neumožňuje napríklad trvalú izoláciu páchatel'ov brutálnych vrážd alebo dostatočne dlhodobú izoláciu recidivistov. Cieľom návrhu novely Trestného zákona je preto sprísnenie trestov, izolácia najnebezpečnejších zločincov, a tým i vyššia bezpečnosť v spoločnosti.

Zásada "trikrát a dost" predstavuje jednu z foriem prísnejšieho postihu recidivistov, teda osôb opakovane páchajúcich trestnú činnosť. Je založená na pravidle, na základe ktorého súd pri treťom odsúdení za násilný trestný čin (zoznam viď nižšie) povinne ukladá trest odňatia slobody na doživotie (v súčasnosti je na trest doživotia odsúdených 15 osôb). Návrh predpokladá uloženie trestu tzv. relatívneho doživotia, t.j. s možnosťou podmieneného prepustenia po výkone 25 rokov trestu. Zásada "trikrát a dost" predpokladá, že pri opakovanej recidíve je prevýchovný účinok trestu minimálny. Dĺžka trestu po treťom previnení má však vplyv na pravdepodobnosť recidívy. Podľa kriminálnych štatistík v USA sa po prepustení z výkonu trestu vyskytla nižšia miera recidívy u odsúdených, ktorí vykonali dlhodobejšie tresty. Keďže návrh novely Trestného zákona zachováva pri inštitúte "trikrát a dost" možnosť podmieneného prepustenia z doživotného výkonu trestu odňatia slobody, bude tento ukazovateľ dôležitý pre celkové posudzovanie efektivity zásady "tri krát a dost" a tiež prevýchovnej funkcie slovenských väznic v praxi. Aplikácia tohto inštitútu bude mať podľa predkladateľov návrhu okrem

represívneho účinku aj preventívny na potenciálnych páchatel'ov násilnej trestnej činnosti. Podľa kriminálnych štatistík existuje v prevažnej väčšine štátov relatívne malá skupina osôb, ktoré sústavne páchajú násilnú trestnú činnosť (v USA napr. 6% delikventov spácha až 70% celkovej násilnej trestnej činnosti a 76% páchatel'ov, ktorí boli odsúdení viac ako trikrát, pokračuje po prepustení na slobodu v páchaní trestnej činnosti). Táto malá skupina osôb sa však výraznou mierou podieľa na celkovom množstve násilnej kriminality v krajine. Cieľom inštitútu "trikrát a dost" je identifikovať túto skupinu recidivistov a dlhodobo (trvalo) ju od spoločnosti izolovať. Zabránenie v páchaní ďalšej trestnej činnosti týchto osôb by totiž malo po niekoľkých rokoch viesť k výraznému poklesu násilnej kriminality. Aplikácia inštitútu "trikrát a dost" by nemala mať na Slovensku veľmi výrazný vplyv na celkový počet odsúdených. Podľa štatistických ukazovateľov Zboru väzenskej a justičnej stráže SR by sa týkala 284 osôb, ktoré sa v súčasnosti nachádzajú vo výkone trestu odňatia slobody (celkovo by sa týkala asi 1-tisíc odsúdencov). Zásada "trikrát a dost" bola začlenená do trestnoprávných kódexov v 30 štátoch v USA. Vo väčšine štátov sa aplikuje pri násilných a drogových zločinoch, v niektorých aj pri vybraných majetkových deliktach. Vo Veľkej Británii sa používa pri najzávažnejších násilných trestných činoch zásada "dvakrát a dost", teda ukladanie obligatórneho trestu odňatia slobody na doživotie už pri druhom odsúdení. Zásadu "trikrát a dost" dnes uplatňuje 30 štátov. Kontinentálna Európa kladie podľa ministra spravodlivosti neprimeraný dôraz na prevýchovný charakter trestu, a preto túto zásadu nemá zavedenú v praxi.

Zoznam násilných trestných činov spadajúcich pod zásadu "trikrát a dost": trestné činy teroru, terorizmu, nedovoleného prekročenia štátnej hranice, všeobecného ohrozenia, ohrozenia bezpečnosti vzdušného dopravného prostriedku a civilného plavidla, zavlečenia vzdušného dopravného prostriedku do cudziny, založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny a teroristickej skupiny, nedovolenej výroby a držby omamnej látky, psychotropnej látky, jedu, prekursora a obchodovania s nimi (s výnimkou konzumentov drog), výroby detského pornografického diela, týrania blízkej osoby a zverenej osoby, obchodovania s deťmi, vraždy, ublíženia na zdraví, zavlečenia do cudziny, lúpeže, brania rukojemníka, vydierania, hrubého nátlaku, znásilnenia, sexuálneho násillia, sexuálneho zneužívania, obchodovania s ľuďmi.

Návrh novely zavádza do Trestného zákona, tzv. **asperačnú zásadu**, ktorá umožní za stanovených podmienok (spáchanie niekoľkých trestných činov viacerými skutkami) zvýšiť hornú hranicu trestnej sadzby najťažšieho trestného činu o jednu tretinu a pri obzvlášť nebezpečnom recidivistovi o jednu polovicu. V slovenskom trestnom práve sa pri súbežnom spáchaní niekoľkých trestných činov uplatňuje tzv. absorpčná zásada pre ukladanie trestu, ktorá znamená, že páchatel' môže dosiahť trest len vo výške trestnej sadzby najťažšieho spáchaného trestného činu. Táto zásada neumožňuje v žiadnom prípade prekročiť pri ukladaní trestu hornú hranicu trestnej sadzby za najprísnejšie sankcionovateľný trestný čin. Páchatel' teda nie je za ďalšie spáchané trestné činy de facto potrestaný. Existuje ešte možnosť sčítavania trestov, ako je to napr. v USA, k čomu prejavil sympatie aj minister spravodlivosti Daniel Lipšic.

Pri niektorých obzvlášť závažných úmyselných trestných činoch, resp. pri ich špeciálnej recidíve a v prípade, že je osoba opätovne odsúdená na trest odňatia slobody na doživotie bude môcť byť udelený **trest odňatia slobody na doživotie bez možnosti podmiennečného prepustenia na slobodu** (tzv. **absolútne doživotie**). Na základe dnes platného právneho stavu je možné osobu odsúdenú na doživotie prepustiť po uplynutí 25 rokov výkonu trestu. Trest absolútneho doživotia by sa mal aplikovať v situáciách, kde je možnosť nápravy páchatel'a prakticky vylúčená, a kde si uloženie tohto trestu vyžaduje efektívna ochrana spoločnosti pred týmto delikventom (napr. prípady viacnásobných alebo mimoriadne brutálnych vražd). Trest odňatia slobody na doživotie bez možnosti podmiennečného prepustenia zabezpečuje podľa MS SR trvalú ochranu spoločnosti pred nebezpečným zločincem a zároveň pôsobí vysoko preventívne. Minister spravodlivosti uznáva, že trest absolútneho doživotia rezignuje na možnosť prevýchovy. Podľa neho teória a už aj prax v niektorých krajinách upustila od zvýrazňovania prevýchovného účinku trestu a do popredia sa dostal represívny a preventívny účinok trestu v zmysle generálnej prevencie. Jedným z najfrekvencovanejších argumentov v neprospech trestu absolútneho doživotia je zvýrazňovanie obavy, že väznice nebudú môcť zvládnuť správanie odsúdených na absolútne doživotie, pretože títo už nemajú čo stratiť. Podľa Lipšica však skúsenosti amerických štátov, v ktorých sa absolútne doživotie aplikuje, ukázali, že odsúdení k tomuto trestu sa v priemere správajú lepšie, ako ostatní odsúdení v najprísnejšej nápravno-výchovnej skupine. Trest odňatia slobody na doživotie bez možnosti podmiennečného prepustenia aplikuje väčšina štátov v USA. Rastúci počet amerických štátov aplikuje trest absolútneho doživotia aj na trestné činy spojené s organizovaným predajom narkotík. Vo Veľkej Británii o nemožnosti podmiennečného prepustenia z doživotného trestu odňatia slobody rozhoduje výkonná moc, teda príslušný minister na základe odporúčania konajúceho sudcu.

Sprísniť sa majú tresty za trestný čin "**klasifikovanej**" **vraždy** (viacnásobná, brutálna, rasovo motivovaná a pod.), pri ktorom sa vypúšťa možnosť uložiť trest odňatia slobody na 12 až 15 rokov. Súd bude musieť uložiť výnimočný trest, t.j. trest odňatia slobody od 15 do 25 rokov alebo doživotie. **Sprísnenie trestov** odňatia slobody sa týka aj

tretného činu legalizácie príjmu z tretnej činnosti (pranie špinavých peňazí), podľa ktorého má byť horná hranica tretnej sadzby pri tomto tretnom čine minimálne 4 roky (v súčasnosti 3 roky). V súvislosti s intenzívnym bojom proti korupcii prichádza k zmene aj pri **korupčných tretných činoch**, u ktorých sa v prípadoch pasívnej korupcie verejných činiteľov zvyšuje dolná hranica tretnej sadzby odňatia slobody z 2 na 3 roky tak, aby Tretný zákon pri týchto prípadoch neumožňoval súdu uloženie podmieneného trestu odňatia slobody.

Návrh zavádza trest odňatia slobody, zákazu činnosti alebo peňažného trestu pre fyzické osoby, ktoré spáchajú tretný čin **klonovania ľudskej bytosti**. Dôvodová správa k návrhu novely Tretného zákona píše: „Štát musí chrániť okrem bezpečnosti svojich občanov a svojej vlastnej bezpečnosti i bezpečnosť civilizácie, ktorej je súčasťou. K základom našej civilizácie patrí aj ochrana ľudskej dôstojnosti a ochrana rodiny. Klonovanie ľudí je experimentovanie s ľudským životom, ktorý nemá svojho otca ani matku a ako také je v rozpore s princípmi našej civilizácie. Preto sa navrhuje, aby sa klonovanie ľudskej bytosti stalo tretným činom.“ Navrhované znenie neumožňuje ani klonovanie na terapeutické účely. Podľa ministra spravodlivosti by bolo totiž problémom niekomu dokázať takýto tretný čin pre malý rozdiel medzi „reprodukčným“ a „terapeutickým“ klonovaním. Minister je názoru, že začiatok ľudskeho života by nemal byť predmetom experimentu. Zákon o zdravotnej starostlivosti obsahuje v dnešnej právnej úprave zákaz klonovania ľudí, ale sankciu podľa tohto zákona možno uložiť len zdravotníckemu zariadeniu, a to do výšky 500-tisíc Sk. Za takéto konanie však nie je v súčasnosti možné postihovať fyzickú osobu.

Tretný čin **zanedbania povinnej výživy** sa spresňuje tak, že skutková podstata sa výslovne dopĺňa o určený čas neplnenia vyživovacej povinnosti (3 mesiace), po uplynutí ktorého nastáva tretná zodpovednosť. Pri tretných činoch **úverového podvodu a poisťovacieho podvodu** sa znižuje výška škody, ktorá musí byť týmto tretným činom spôsobená tak, aby bola rovnaká s tretným činom podvodu (škoda nie nepatrná). V dôvodovej správe k návrhu novely sa píše, že úverové podvody spôsobujúce škodu do cca 33 000 Sk (teda pod súčasnú hranicu škody) sa stali v poslednom čase vďaka masovému nástupu drobného spotrebiteľského úverovania veľmi rozšírené.

Návrh novely Tretného zákona predpokladá určité zvýšené nároky na štátny rozpočet, ktoré je možné očakávať v súvislosti so zavedením zásady „trikrát a dost“, trestu odňatia slobody na doživotie bez možnosti podmieneného prepustenia, so zavedením asperačnej zásady, ako aj sprísnených trestov za niektoré tretné delikty, keďže v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody bude vykonávať svoj trest väčšie množstvo odsúdených, resp. odsúdení budú vykonávať trest odňatia slobody po dlhšiu dobu. Priame predpokladané náklady (náklady len na odsúdených počas výkonu trestu odňatia slobody) sú v dôvodovej správe vyčísľované na cca 17,761 mil. Sk v roku 2004 a na cca 18,554 mil. Sk ročne v nasledujúcich rokoch. K uvádzaným priamym nákladom je však nutné pripočítať aj nepriame náklady, ktoré zahŕňajú napr. mzdové prostriedky pre zvýšený počet príslušníkov, ktorí budú zabezpečovať výkon trestu odňatia slobody pri predpokladanom zvýšenom počte odsúdených, alebo náklady spojené s dopravou, poskytovaním zdravotníckej starostlivosti a pod. Na druhej strane môže prijatie návrhu novely a jeho aplikovanie súdmi vyvolať preventívny efekt v zmysle generálnej prevencie, v dôsledku čoho môže byť predpokladaný nárast počtu odsúdených za uvedené tretné činy podstatne menší, čím sa znížia aj finančné dopady novely. Minister spravodlivosti tvrdí, že väznenstvo bude na novelu Tretného zákona dobre pripravené. Zvyšujú sa kapacity väzníc pre odsúdených na výnimočné tresty. V súčasnosti rekonštruujú väznicu v Leopoldove. Tá po oprave bude schopná prijať 400 až 500 väzňov. Otvorí sa tiež nová väznica v Rimavskej Soboti.

Podľa podpredsedu ústavnoprávneho výboru NR SR je predložený návrh v rozpore s Ústavou SR a Listinou ľudských práv a slobôd. Ako zdôraznil, nie je možné, aby bol trest vopred určený a sudca by musel v určitých prípadoch udeliť automaticky trest doživotia. Zásada „trikrát a dost“ spraví podľa predsedu Smeru zo sudcov na Slovensku iba matrikárov. Predložený návrh novely označil za lacné riešenie, ktoré nemá žiadne opodstatnenie a po obsahovej stránke ho považuje za nezmyselný a absurdný. Podčiarkol, že na Slovensku nie je problém v prísnosti trestov, ale v tom, že páchatelov nechytáme a neukladáme dostatočné tresty podľa už existujúcich pravidiel. Upozornil aj na to, že predloženou novelou by sa zaviedla retroaktívnosť, čo minister Lipšic poprel. Nesúhlas s návrhom novely Tretného zákona vyjadrili okrem niektorých advokátov aj niektorí sudcovia. Podľa nich sa v prípade prijatia zásady „trikrát a dost“ zmení ukládanie trestu súdom „len na automatické sčítavanie počtu tretných činov bez ohľadu na okolnosti prípadu, osobnosť páchatela a ďalšie skutočnosti“. Domnievajú sa, že tento fakt naruší ústavnú zásadu nezávislosti súdnej moci. Podľa kritikov je medzi tretnými činmi, za ktoré sa pri ich druhej recidíve bude musieť podľa návrhu novely udeľovať doživotie, mnoho takých, za ktoré je v súčasnosti možné za naplnenie ich skutkovej podstaty uložiť aj podmienený trest odňatia slobody. Ide napríklad o nedovolené prekročenie štátnej hranice, nedovolenú výrobu a držbu omamnej látky, psychotropnej látky, jedu a prekursora, výrobu detského pornografického diela, lúpež, ublíženie na zdraví, vydieranie a ďalšie. Upozorňujú, že vzhľadom na neposudzovanie okolností prípadu a osoby páchatela pri treťom dopustení sa tretného činu, by mohlo byť paušálne uloženie nepodmieneného trestu - doživotia - neprimerane prísne. Túto nespravodlivosť umocňuje podľa nich aj fakt, že návrh novely nerozlišuje špeciálnu recidívu, takže za opakované spáchanie

ktoréhokoľvek trestného činu, uvedeného v novele, sa páchatelovi uloží doživotný trest. Kritici sú názoru, že minister spravodlivosti a vláda uprednostnili represiu pred prevenciou, keďže predložený návrh novely Trestného zákona rieši len následky, a nie príčiny závažných trestných činov.

Účinnosť novely Trestného zákona je plánovaná na 1. september 2003. Momentálne je prerokovávaná v druhom čítaní v NR SR. Ministerstvo spravodlivosti pracuje v súčasnosti aj na rekodifikácii Trestného zákona, o ktorom by mal parlament rokovať začiatkom budúceho roka, a ktorý by bol účinný od 1. januára 2005.

5. Návrh na zavedenie možnosti odpisu nepremiľčaných pohľadávok bez potreby vyhlásenia konkurzu na dlžníka

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Návrh správne reflektuje skutočnosť, že voľná hospodárska súťaž predpokladá tak hospodársky úspech, ako aj neúspech. Obidve možnosti sú pri dodržaní všetkých pravidiel hospodárskej súťaže legitímne. Opatrenie umožní očistiť majetok od dlhodobých nesplácaných pohľadávok, čo určite zreální obraz o hospodárení spoločností uvedený vo finančných výkazoch. Štát týmto okrem snahy o umožnenie efektívneho riešenia problému spočívajúceho v obrovskom objeme pohľadávok po lehote splatnosti prispieva i k transparentnosti výsledkov podnikania a podporuje jeho oživenie tak u tých, ktorých zaťažujú staré pohľadávky, ako aj u tých, ktorí tieto dlhy spôsobili, nakoľko na nich nemusí byť vyhlásený konkurz. Pozícia a vzájomný vzťah veriteľa a dlžníka by mal byť rovnocenný a práve predložený návrh zrovnoprávňuje tento vzťah. Zároveň vytvára predpoklady pre znižovanie zadlženosti a zlepšenie platobnej schopnosti hospodárskych subjektov. Opatrenie by malo prispieť k ozdraveniu slovenského podnikateľského prostredia. Zjednodušuje veriteľovi odpísanie dubioznej pohľadávky, čím sa obmedzia dlhotrvajúce "naťahovačky" s dlžníkom. Každé zjednodušenie je pri súčasnom zlome stave vymáhateľnosti práva v SR prínosom. Čiastočne by mohlo zamedziť aj špekuláciám s pohľadávkami. V celom systéme účtovníctva, pri evidencii, odpisovaní a zhodnocovaní pohľadávok bude potrebné vykonať aj ďalšie korigujúce opatrenia. Odborníci by však viac uvítali zlepšenie vymáhateľnosti práva. Niektorí považovali návrh ministerstva financií za neskorý krok, a preto sa budú podľa nich jeho pozitívne účinky počítať len postupne. Prax ukáže možné nedostatky. Dôležité bude tiež zabezpečiť, aby nedochádzalo k prípadnému zneužívaniu. Bol vyslovený aj kritický názor, že opatrenie nebude daňovo neutrálne.

Charakteristika opatrenia:

Vláda schválila vo februári návrh novely zákona o daniach z príjmov z dielne Ministerstva financií (MF) SR, ktorý mení odpisovanie nepremiľčaných pohľadávok. Návrh novely rozširuje možnosti uznania odpisu nepremiľčaných pohľadávok do daňových výdavkov, a to nie len na prípady, keď sú už využité všetky právne možnosti pre vymáhanie pohľadávok a možnosti uplatnenia časti možnej úhrady podaním návrhu na vyhlásenie konkurzu na dlžníka, ale aj na prípady mimosúdnej dohody veriteľa a dlžníka, alebo keď veriteľ oznámi trvalé upustenie od vymáhania pohľadávky. Veritelia si tak budú môcť odpisovať nepremiľčané pohľadávky bez toho, aby bol na ich dlžníka vyhlásený konkurz. Takýto odpis pohľadávky, zahrnutý do daňových výdavkov, umožní veriteľom trvalé vysporiadanie sa s neuhradenými pohľadávkami. Dlžníci si o odpustený záväzok budú musieť zvýšiť základ dane, a tým aj svoju daňovú povinnosť. Odpis "starých" pohľadávok so splatnosťou do 31. decembra 2002 si podnikatelia budú môcť rovnomerne zahrňovať do daňových výdavkov počas 4 rokov vo výške 25% hodnoty pohľadávky. Daňovou podmienkou na preukázanie nedobytnosti pohľadávky a uznanie jej odpisu do daňových výdavkov bude neuhradenie pohľadávky do 2 rokov po jej splatnosti. "Nové" pohľadávky, splatné po 1. januári 2003, si veritelia budú môcť odpísať v plnej výške, a to v jednom zdaňovacom období, ak sa dlžníkovi nepodarí do 2 rokov od splatnosti pohľadávky vyrovnať svoj záväzok. Prechodnú úpravu so 4-ročným odpisovaním "starých" pohľadávok si podľa MF SR vyžiadali možné nepriaznivé dopady jednorazového odpisu veľkého objemu pohľadávok na verejné financie. Navrhované úpravy novely zákona o daniach z príjmov eliminujú negatívny dopad na príjmovú časť štátneho rozpočtu tým, že návrh novely zaisťuje, aby odpustený záväzok bol súčasťou príjmu dlžníka a rovnako tým, že odpis "starých" pohľadávok do daňových výdavkov bude realizovaný rovnomerne počas 4 zdaňovacích období, a nie naraz v jednom roku. Napriek odpisovaniu "starých" pohľadávok rozloženému na 4 roky a skutočnosti, že návrh novely zaisťuje, aby odpustený záväzok bol súčasťou príjmov dlžníka, a teda pozitívne ovplyvňoval základ dane, s prihliadnutím na značný počet dlžníkov (spred roku 2003), ktorí vykazujú stratu, t.j. ani pri zúčtovaní výnosu z odpustenia záväzku by nevykázali kladný základ dane, je pravdepodobné, že nevznikne u týchto stratových organizácií daňová povinnosť, a preto spôsobí zvýšenie daňových výdavkov u veriteľov o hodnotu odpísaných pohľadávok podľa rezortu financií výpadok daňových príjmov v tohtoročnom štátnom rozpočte

v objeme 2 až 3 mld. Sk. Podľa súčasného právneho stavu, platného od ostatnej poslaneckej novely zákona o daniach z príjmov s účinnosťou od 1.1.2003 je však umožnené zahrňovať do daňových výdavkov tvorbu opravných položiek retroaktívne na všetky nepremlčané pohľadávky, splatnosť ktorých nastala pred 1. januárom 2002. Táto úprava zvyšuje daňové výdavky, spôsobuje zníženie dane a následne zníženie daňových príjmov v štátnom rozpočte, čo by sa mohlo prejavíť už v zdaňovacom období roku 2003 v odhadovanej výške 10 mld. Sk. To znamená, že v súčasnosti navrhovaná novela zákona o daniach z príjmov, ktorá nahrádza predošlé ustanovenie, by znížila tento výpadok o 7 až 8 mld. Sk ročne.

V súvislosti s tvorbou opravných položiek na dubiozne pohľadávky by mala byť ponechaná úprava novely, ktorá nadobudla účinnosť 1.1.2002. Opravné položky k nepremlčaným pohľadávkam so splatnosťou po 31. decembri 2001 sú podľa nej daňovo uznané, ak od splatnosti uplynie tiež doba najmenej 2 rokov. Prvýkrát sa teda opravné položky prejavia v daňových výdavkoch v zdaňovacom období roku 2004.

Navrhovaná novela upravuje aj predaj, resp. postúpenie pohľadávok tak, aby bola pri pohľadávkach, pri ktorých mohol daňovník využiť ich odpis do daňových výdavkov, súčasťou základu dane z príjmov aj strata z predaja. Takto by mohol veriteľ predajom získať zdroje na podnikanie bez toho, aby viedol dlhotrvajúci spor s dlžníkom.

V predkladanom vládnom materiáli k návrhu novely zákona o daniach z príjmov sa píše, že novela zosúladí podmienky uplatňovania odpisu nedobytných pohľadávok s podmienkami uplatňovanými v krajinách s vyspelou ekonomikou a má ambíciu prispieť k ozdraveniu podnikateľského prostredia na Slovensku.

Podľa údajov Štatistického úradu SR predstavovali pohľadávky po lehote splatnosti ku koncu roka 2001 sumu 111,5 mld. Sk.

Účinnosť novely zákona o daniach z príjmov je navrhnutá od 1. mája 2003.

6. Štátna pomoc vo výške 6,5 mld. Sk pri investícii PSA Peugeot Citroën v Trnave

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Časť hodnotiacich štátnu pomoc s väčšími či menšími pripomienkami schvaľovala, druhá skupina štátnu pomoc v akejkoľvek forme odmietla.

Štátna pomoc pri investícii PSA Peugeot Citroën v Trnave získala podporu pomerne veľkej časti hodnotiacej komisie. Podľa jej zástancov, investícia PSA bude znamenať veľký prínos pre slovenskú ekonomiku, vytvorí nové pracovné miesta. Odborníci zdôraznili, že štátu sa investované prostriedky po spustení výroby v pomerne krátkom čase vrátia. Štátna pomoc bola čiastočne obhajovaná aj existenciou konkurenčného prostredia v rámci strednej Európy, kde všetky štáty ponúkajú zahraničným investorom podobné podmienky. Niektorí hodnotiaci kritizovali výšku štátnej podpory. Nesúhlasili hlavne s príspevkom na novovytvorené pracovné miesta, daňové úľavy, ako aj s plánovanými opatreniami v oblasti školstva. Vedeli si predstaviť rolu štátu pri príprave infraštruktúry. Objavila sa tiež obava, že štát nebude schopný splniť všetko, čo sľúbil, poprípade že štátnu pomoc bude sprevádzať korupcia a tunelovanie verejných zdrojov. Zároveň sa ozvali hlasy volajúce po zmene hospodárskeho prostredia tak, aby takéto opatrenia v budúcnosti už neboli potrebné.

Odporcovia štátnej pomoci poukazovali na deformáciu trhu, ktorú spôsobujú takéto opatrenia štátu. Podľa nich prichádza k neadekvátnemu použitiu peňazí daňových poplatníkov. Každý občan SR prispeje na výstavbu závodu PSA Peugeot Citroën sumou 1 300 Sk. Spochybnená bola i návratnosť prostriedkov, nakoľko nie je možné objektívne merať túto hodnotu a porovnávať ju interpersonálne. Svoj nesúhlas vyjadrili so selektívnou podporou zahraničným investorom. Podľa nich by bolo spravodlivejšie vytvárať rovnaké, aj daňové, podmienky pre všetky podnikateľské subjekty. Podľa kritikov by sa vláda mala prioritne venovať zlepšovaniu podnikateľského prostredia na Slovensku. Ak by sa podľa ich názoru len malá časť uvedených prostriedkov použila na eliminovanie najvýraznejších bariér podnikania, investície by prichádzali aj bez takýchto masívnych zvýhodnení. Za nebezpečný precedens považovali dotovanie "bohatého investora", ako aj vyvlastňovanie majetkov. „Keď štát musel byť takýto veľkorysý v pomerne rozvinutej oblasti pri Trnave, čo bude musieť ponúknuť na prilákanie veľkých investorov do menej rozvinutých oblastí“, pýtajú sa odborníci. Dotácie by sa mali obmedziť nanajvýš na kompenzáciu slabšie rozvinutej infraštruktúry. Ak sa vláda takto angažuje neďaleko Bratislavy, živí takéto očakávania aj v slabších regiónoch. Vládni úradníci pravdepodobne prehliadajú aj demotivačné pôsobenie takýchto rozhodnutí na ostatných podnikateľov, ale i obyvateľov ostatných regiónov. Hodnotiaci vyjadrili svoj nesúhlas s faktom, že štát odmietol zverejniť presné podmienky zmluvy s PSA. Odborníci vyslovili znepokojenie aj nad tým, že Slovensko sa stáva pomerne jednostranne zamerané a závislé na automobilovom priemysle. Ak bude slovenský vývoz závisieť od niekoľkých veľkých výrobcov, ktorí sú navyše z jednej branže, môže to v čase recesie byť rizikový faktor.

Charakteristika opatrenia:

Vláda SR schválila začiatkom marca Návrh na zabezpečenie úloh vyplývajúcich zo Zmluvy o investičnej spolupráci medzi Slovenskou republikou, mestom Trnava a PSA Peugeot Citroën. Materiál vymenováva hlavné záväzky vyplývajúce zo zmluvy a zároveň obsahuje rekapituláciu opatrení, ktoré sa vykonali v záujme získania tejto, na Slovensku doteraz najväčšej investície.

Slovenská republika a mesto Trnava sa zaviazali v Zmluve o investičnej spolupráci dodržať harmonogram projektu, založiť spoločnosť Trnavainvest, ktorej vlastníkom bude mesto Trnava, a pravidelne informovať investora o aktivitách a výsledkoch činnosti spoločnosti. Spoločnosť Trnavainvest okrem iného zabezpečí výkup pozemkov potrebných pre stavbu závodu a infraštruktúry (cca. 190 hektárov pre stavbu automobilky plus 60 hektárov pre subdodávateľov). Investor má na základe zmluvy právo zúčastňovať sa formou technického dozoru na výkone prác a výbere dodávateľov. Po ukončení výkupu pozemkov sa spoločnosť Trnavainvest prevedie na investora. Ešte nie je jasné, či pôjde o bezodplatný, alebo odplatný prevod. Vláda a mesto Trnava sa ďalej zaviazali zabezpečiť rovnaké podmienky aj pre prípravu lokality pre budúcich dodávateľov a zabezpečiť územné rozhodnutie a stavebné povolenie. Vláda takisto poskytne investičný grant na špecifikované práce a stavby, príspevky na novovytvorené pracovné miesta, ako aj úľavu na dani. Daňové úľavy sú však európskou legislatívou obmedzené na max. 15% celkovej investície a všetka podpora štátu musí byť schválená Európskou komisiou. Slovenská strana nesmie na základe tejto zmluvy rokovať o iných investíciách v uvedenej lokalite bez vedomia a súhlasu investora.

Predložený návrh predbežne stanovuje aj termíny, do ktorých by mali byť k pozemku vybudované rôzne infraštruktúrne prípojky. Dočasné prípojky pitnej a úžitkovej vody, elektriny a telekomunikácií by mali byť vybudované do konca júna 2003. Definitívne vybudovanie týchto napojení pritom materiál predpokladá o 2 roky neskôr. Definitívna prípojka plynu by mala byť hotová do 31. mája 2005. Do konca roka 2005 by malo byť hotové aj železničné napojenie. Južná aj severná cestná prípojka by mali byť dokončené do 30. júna 2005. V jednom z najskorších termínov by mala byť vybudovaná kanalizačná prípojka, ktorá by mala byť hotová do 2. októbra 2003. Z už vykonaných prác je možné spomenúť najmä prieskum lokalít v rámci Slovenska, ich posúdenie a výber, spracovanie projektu na lokalitu Trnava-Juh, ako aj variantné riešenia lokality Juh. Ďalej sa jedná napríklad o napojenie a kapacity infraštruktúry, návrh odstránenia prekážok z pozemku a štúdie napojenia cesty a železničnej vlečky. Rovnako sa spracovali podklady pre územné rozhodnutie, geologický prieskum, geometrické plány pozemkov a identifikovali sa vlastníci pozemkov. Náklady na vykonané práce dosiahli 10,5 mil. Sk. Prípravná činnosť zabezpečila podklady na kvalifikované rozhodnutie investora a zároveň vytvorila bázu na štart ďalších činností.

Do plnenia úloh v súvislosti s investičnou zmluvou bude zapojených viacero ministerstiev. Do začiatku nového školského roku by malo Ministerstvo školstva SR zabezpečiť, aby priemyselná škola v Trnave prispôbila svoje vybavenie a študijné programy požiadavkám zahraničného investora. Do konca roka 2003 by mali byť v škole, vzdialenej nie viac ako 20 kilometrov, vytvorené francúzske sekcie. Ešte v priebehu tohto roka by malo Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR zabezpečiť viacero úloh súvisiacich s bývaním občanov, ktorí budú musieť kvôli výstavbe svoje obydľia opustiť, ako aj s ubytovaním zamestnancov nového závodu. Kooperáciu jednotlivých rezortov a kontrolu nad plnením záväzkov, vyplývajúcich zo zmluvy, bude mať na starosti nadrezortná komisia na čele s ministrom hospodárstva Robertom Nemcsicsom. Jej členmi budú ministri financií, dopravy, pôšt a telekomunikácií, práce, sociálnych vecí a rodiny, minister životného prostredia, výstavby a regionálneho rozvoja, vnútra, pôdohospodárstva a šéfovia Úradu pre štátnu pomoc, Úradu pre verejné obstarávanie, Úradu geodézie, kartografie a katastra a tiež primátor mesta Trnava.

Celkové výdavky SR na plnenie záväzkov voči investorovi sa odhadujú na 6,5 mld. Sk, pričom ich návratnosť sa očakáva do pol roka od začiatku výroby, teda do júna 2006. Výstavba závodu PSA Peugeot Citroën sa bude financovať v roku 2003 zo štátnych zdrojov v objeme takmer 2,217 mld. Sk (tieto prostriedky budú použité na výkup a prípravu pozemkov), pričom v prvom polroku je potrebné zabezpečiť 2,054 mld. Sk. Tie chce ministerstvo hospodárstva ušetriť v rozpočte.

Vláda odmietla zverejniť plné znenie zmluvy o spolupráci s francúzskym investorom, proti čomu sa zdvihla vlna kritiky zo strany niektorým mimovládnych organizácií. Vláda argumentuje, že ide o obchodné tajomstvo, jej kritici zase tým, že pri plnení podmienok dohodnutých v zmluve sa nakladá s majetkom štátu, a preto musí byť zmluva v zmysle zákona prístupná verejnosti.

Trnava vyhrala investíciu PSA Peugeot Citroën v súboji s českým Žatcom i poľským Radomskom. V prospech Trnavy rozhodla pozícia v strede Európy, stavebný pozemok s rozlohou 190 hektárov, ktorý je výborne dostupný po železnici, diaľnici a aj splavnej rieke, možnosť vytvoriť dodávateľský park v blízkosti závodu, priemyselná tradícia regiónu, disponibilná lacná pracovná sila s dobrou úrovňou vzdelania, ako i blízkosť k dôležitým trhom, na

ktorých skupina PSA rýchlo expanduje. Spoločnosť PSA Peugeot Citroën začne s výstavbu nového závodu, ktorého plánovaná produkcia je 300 000 automobilov ročne, v septembri roku 2003. Základné investície francúzskej automobilky budú predstavovať 710 mil. EUR (cca 29 mld. Sk). Fabrika vytvorí priamo 3 500 pracovných miest a minimálne toľko ľudí nájde prácu v pridružených subdodávateľských výrobných a službách. Produkcia závodu bude podľa základných prepočtov predstavovať 90 až 100 miliárd Sk ročne, pridaná hodnota 10 miliárd Sk. To znamená prírastok k slovenskému HDP v objeme približne 1% ročne.

7. Národná politika pre elektronické komunikácie

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Národná politika pre elektronické komunikácie bola vo všeobecnosti prijatá pozitívne, aj keď väčšina hodnotiacich vyslovila pochybnosť nad jej implementovaním do praxe. Členovia komisie vyjadrili nádej, že Národná politika, ktorá priradila telekomunikáciám dôležitosť veľkých odvetví, bude na Slovensku jedným z impulzov na vylepšenie situácie v oblasti telekomunikácií, ale zároveň pripomenuli nenaplnenie plánov vlády týkajúcich sa Govnetu, Energotelu alebo rýchleho využívania elektronického podpisu a elektronického obchodu. Návrh na zlúčenie Telekomunikačného úradu (TÚ) SR s Radou pre vysielanie a retransmisiu a Poštovým úradom bol označený za racionálny krok. Hodnotiaci takisto vyjadrili potrebu transformovať TÚ SR tak, aby slúžil rozvoju telekomunikačného trhu na Slovensku. Členovia hodnotiacej komisie sa pozastavili nad malým množstvom informácií a chýbajúcou diskusiou k danej problematike. Pozitívom však je, že sa o elektronických komunikáciách začalo diskutovať, vzhľadom na zaostávanie Slovenska v tejto oblasti v porovnaní s okolitými krajinami. Elektronizácia celej spoločnosti je dlhodobý proces, a preto by mala byť implementovaná postupne v súlade so spoločenskou objednávkou. Vyskytli sa obavy, aby rýchle nasadzovanie informačných technológií (IT) do štátnych úradov nebolo len výsledkom lobistického tlaku niekoľkých dodávateľov IT. Zavádzanie IT by malo ísť ruka v ruke s obnovou ľudských zdrojov, ktorí nové technológie aj dokážu využiť, čo znamená aj adaptáciu školstva na tieto procesy (internet na školách).

Časť komisie zaujala názor, že Národná politika pre elektronické komunikácie ponecháva v telekomunikačnom sektore príliš veľkú mieru regulácie a vytvára nové regulácie, nové regulačné úrady a postupy a pod, čo relativizuje snahy o jeho liberalizáciu. Skutočná liberalizácia znamená podľa týchto názorov zavedenie úplných vlastníckych práv do odvetvia telekomunikácií. Vzhľadom na nesmiernu dynamiku telekomunikačného trhu postráda akýkoľvek koncept "prirodzeného monopolu", z ktorého vychádza aj vládny materiál, ekonomickú logiku. Zachovanie účasti štátu v ST spôsobí ďalšiu neefektivitu a korupciu.

Charakteristika opatrenia:

Vláda SR schválila v marci na návrh ministra dopravy, pôšt a telekomunikácií Pavla Prokopoviča návrh Národnej politiky pre elektronické komunikácie. Cieľom predloženého materiálu je stanoviť politiku štátu v oblasti elektronických komunikácií. Národná politika pre elektronické komunikácie vychádza zo súčasného stavu liberalizácie telekomunikačného trhu na Slovensku. Nadväzuje na Telekomunikačnú politiku SR na roky 2000 – 2002 a na úlohy vyplývajúce z prístupového procesu do Európskej únie, ako aj participácie na programe eEurope+.

Prioritou z krátkodobých cieľov, spomenutých v dokumente, je predloženie návrhu zákona o elektronických komunikáciách, ktorý by nahradil súčasný zákon o telekomunikáciách. Príprava zákona je v kompetencii Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií (MDPT) SR. Zákon má totiž nadobudnúť účinnosť už prvého januára 2004, najneskôr však so vstupom SR do EÚ. Národná politika pre elektronické komunikácie stanovuje na najbližšie roky stratégiu rozvoja elektronických komunikačných sietí a služieb na Slovensku, najmä v oblasti zdokonalenia právneho rámca. Cieľom v oblasti štátnej regulácie je posilniť súčasné právomoci a rozšíriť kompetencie štátneho regulačného orgánu – Telekomunikačného úradu (TÚ) SR o kompetencie dané regulačným rámcom EÚ o elektronických komunikáciách, umožňujúce pružne reagovať na potreby trhu. Financovanie regulačného orgánu by malo byť nezávislé od MDPT SR, resp. iného ústredného orgánu štátnej správy, najneskôr ku dňu vstupu SR do EÚ. V rámci šetrenia administratívnych nákladov vláda navrhuje zlúčiť TÚ SR, Radu pre vysielanie a retransmisiu a Poštový úrad, ktorých rozsah činností často úzko súvisí. Spojením môžu tieto inštitúcie v budúcnosti vytvoriť podľa MDPT SR navonok kompaktný celok efektívne pokrývajúci potreby občanov a štátu. Vláda chce takisto presunúť výkon akcionárskych práv v Slovenských Telekomunikáciách (ST), a.s. z MDPT SR na iný subjekt, tak aby vplyv štátu ostal zachovaný a zároveň aby ministerstvo, ako regulačný orgán, nemal podiel v podniku, ktorý reguluje. Ďalším cieľom dokumentu je rozvoj súťažného prostredia, zabezpečenie a ochrana práv koncových užívateľov. Vláda chce venovať špeciálnu pozornosť zvyšovaniu penetrácie internetu, kde chce legislatívnym prostriedím,

priaznivým pre zvyšovanie konkurencie, dosiahnuť znižovanie cien, a tým aj väčšiu dostupnosť internetu pre obyvateľstvo.

8. Vrátanie časti povinného zmluvného poistenia za obdobie dočasného vyradenia vozidla z premávky (novela zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla)

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Vrátanie časti povinného zmluvného poistenia za obdobie dočasného vyradenia vozidla z premávky bolo hodnotené ako správne, opodstatnené a spravodlivé riešenie. Opatrenie predstavuje sociálne ústretový a populárny legislatívny krok pre relatívne malý počet dotknutých osôb. Preto je jeho význam len marginálny. Filozofia povinného zmluvného poistenia vychádza z premisy, že prípadná škoda a poistná udalosť je spôsobená pri prevádzke motorového vozidla. Preto je celkom logické neplatenie poistného počas vyradenia vozidla z cestnej premávky, kedy neexistuje riziko vzniku škodovej udalosti. Poslanecká novela odstránila iracionalitu predošlého stavu a prispôbila ho podmienkam bežného praktického života. Musí sa však vytvoriť vhodný mechanizmus, ktorý zabráni zneužívaniu zo strany motoristov a v budúcnosti sa bude treba tiež zamyslieť nad ponechaním súčasného systému povinného poistenia. Opatrenie prispelo nepatrným spôsobom aj k zníženiu daňového a odvodového zaťaženia obyvateľstva, čo bolo vnímané pozitívne. Niektorým respondentom vadil byrokratický, príliš komplikovaný a nepružný postup pri dočasnom vyradení vozidla z premávky, nárokovaniu si vyplatenia alikvotnej časti zmluvného poistenia a následnej opätovnej registrácie motorového vozidla.

Charakteristika opatrenia:

NR SR schválila koncom februára poslaneckú (Juraj Blanár – SMER) novelu zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Novela umožnila vodičom nárokovat' si vrátenie časti zaplateného povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla od poisťovne za obdobie, počas ktorého sa vozidlo neužíva a je dočasne vyradené z cestnej premávky. Poistenec má nárok na alikvotnú časť poistného od začiatku mesiaca, ktorý nasleduje po dni vyradenia vozidla z premávky. Poisťovňa však vyplatí vodičovi peniaze iba v prípade, že od začiatku roka do termínu vyradenia vozidla nespôsobil žiadnu dopravnú nehodu. Zákon totižto hovorí, že poisťovňa má nárok na cenu poistky za celý rok, ak vodič spôsobil od začiatku roka do termínu vyradenia auta z premávky poistnú udalosť. Ak spôsobí vodič napriek úradnému vyradeniu vozidla z premávky dopravnú nehodu a bude mať v tom čase ukončenú poistnú zmluvu s poisťovňou, bude celá hodnota škody od neho vymáhaná Slovenskou kanceláriou poisťovateľov.

Žiadosť o dočasné vyradenie vozidla z premávky sa podáva s 200 korunovým kolkom na odbore dopravy okresného úradu. Za opätovné zaradenie do premávky sa neplatí. Ak však vodič potrebuje svoje auto využívať už pred ukončením vyradenia, musí požiadať úrad o predčasné použitie a zaplatiť v kolkoch poplatok 150 Sk. Ak je motorové vozidlo vyradené z cestnej premávky, je držiteľ tohto vozidla povinný podľa vyhlášky Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií SR do 30 odovzdať príslušnému dopravnému inšpektorátu do úschovy doklady od vozidla a tabuľky s evidenčným číslom.

Zatiaľ okresné úrady nezaznamenali veľký záujem o dočasné vyradenie vozidiel z premávky, čo však môže súvisieť len od nedávneho zavedenia tejto možnosti. Očakáva sa, že majitelia budú odregistrovať svoje vozidlá hlavne pred zimnou sezónou, kedy mnohí z nich nejazdia. Doteraz využívali dočasné vyradenie vozidiel hlavne podnikatelia, ktorí používajú vozidlá na jednorazové účely alebo sezónne poľnohospodárske práce. Takto mohli ušetriť na platení cestnej dane.

Novela zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla nadobudla účinnosť dňom vyhlásenia - 21. marca 2003.

9. Projekt transformácie príspevkovej organizácie Slovenská správa letísk (vytvorenie 6 letiskových akciových spoločností s účasťou štátu a samosprávy; zrušenie SSL; privatizácia letísk)

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Projektom transformácie Slovenskej správy letísk (SSL) urobila vláda krok k privatizácii slovenských letísk, čo bolo odbornou verejnosťou hodnotené pozitívne. Každá zodpovedná a transparentná privatizácia je lepšia ako štátne vlastníctvo. Slovenské upadajúce letiská je potrebné previesť do súkromných rúk, keďže štát nebýva dobrým podnikateľom. Schopný súkromný manažment bude motivovaný k získavaniu klientov, napr. cez spoluprácu s cestovnými kancelárkami, agentúrami cestovného ruchu, hotelmi a pod. S rastom leteckej prepravy by mohli nakoniec z letísk vzniknúť prosperujúce podniky.

Rôzne názory boli prezentované v otázke zachovania účasti štátu v privatizovaných letiskových spoločnostiach a prevodu časti akcií na dotknuté mestá či vyššie územné celky (VÚC). Jedna časť hodnotiacej komisie považovala účasť štátu za legitímne zabezpečenie záujmov štátu v súvislosti so spravovaním strategického infraštruktúrneho majetku (pozemky, dráhy, zabezpečovacie systémy). Podiel štátu a samosprávy v letiskových akciových spoločnostiach by však nemal obmedzovať bežné rozhodovanie súkromného akcionára. Podľa týchto názorov je tiež sympatické, že VÚC a mestá by mali získať časť akcií, čím by mohli začať napomáhať rozvoju letectva ako súčasti ekonomicko-sociálneho rozvoja regiónu. Na druhej strane však samospráva zatiaľ nemá dostatok vlastných zdrojov, ktoré by naštartovali nutné investície a otázna je aj pripravenosť regionálnych politikov na prevzatie tejto agendy. V tejto súvislosti bola vyslovená pochybnosť, či VÚC a mestá budú efektívnym manažérom. Ako príklad bola jedným respondentom uvedená spolupráca Bratislavy a letiska v rakúskom Schwechate, pri ktorej považuje aktivity bratislavského VÚC za podozrivé, keďže podľa neho letisko Schwechat vníma privatizáciu bratislavského letiska ako zbavenie sa konkurencie. Druhá časť odbornej komisie sa pýtala, prečo si štát ponechá podiely v letiskových spoločnostiach. Parciálna privatizácia totiž podľa nej málokedy prináša efekty úplnej deetatizácie a nesie so sebou jedno veľké riziko - verejnosť bude presvedčená o tom, že privatizácia a deregulácia už prebehla a každé problémy s fungovaním čiastočne sprivatizovaného odvetvia nebude pripisovať existujúcej regulácii, ale "zlyhaniu trhu", aj keď trhové princípy nebudú v novom systéme prakticky uplatnené.

Projekt transformácie je len plánom a vzhľadom na skúsenosti z minulých koncepcií v rôznych oblastiach a ich následnej realizácii treba naňho nazerať opatrne. Dôležitejšie bude, ako sa premietne do konkrétnych krokov, a aký bude konečný výsledok.

Charakteristika opatrenia:

Vláda schválila v polovici februára Projekt transformácie príspevkovej organizácie Slovenská správa letísk (SSL). Návrh predložil minister dopravy, pôšt a telekomunikácií Pavol Prokopovič. Cieľom Projektu transformácie SSL je zefektívnenie a optimalizácia prevádzkovania letiskovej infraštruktúry na Slovensku, decentralizácia správy letísk a zavedenie komerčného prostredia do monopolného postavenia prevádzkovateľov infraštruktúry pri zabezpečení verejného charakteru strategickej letiskovej infraštruktúry. Projekt predložil časový harmonogram vzniku šiestich samostatných letiskových spoločností na prevádzkovanie letísk Bratislava, Košice, Poprad-Tatry, Sliač, Piešťany a Žilina, doteraz hospodáriacich s majetkom v správe SSL. Okrem riešenia osobitostí tohto transformačného procesu vytvára Projekt predpoklady pre vstup súkromného kapitálu aj do tejto oblasti hospodárstva. V časovom horizonte do konca roku 2004 ukladá zrušiť príspevkovú organizáciu SSL a previesť regulačné úlohy na príslušné orgány štátnej správy.

Proces transformácie má prebiehať v 4 etapách:

1. založenie 6 akciových spoločností na prevádzkovanie jednotlivých letísk so 100%-nou účasťou štátu,
2. prevod časti majetkovej účasti štátu na podnikanie letiskových spoločností na dotknuté vyššie územné celky (VÚC) a mestá,
3. zrušenie príspevkovej organizácie SSL po založení poslednej letiskovej spoločnosti najneskôr do konca roku 2004 s riešením prenosu kompetencií na orgány štátnej správy,
4. privatizácia časti majetkovej účasti štátu v letiskových spoločnostiach a jej predaj strategickým partnerom so zachovaním účasti štátu do výšky hodnoty prioritného infraštruktúrneho majetku na základnom imaní spoločností.

Etapa vytvárania letiskových spoločností je časovo rozdelená na 2 úseky. V prvom do konca roku 2003 sa predpokladá príprava transformačných projektov letísk Bratislava a Košice. U ostatných letísk bude potrebný dlhší časový priestor na posudzovanie podnikateľských plánov a nastavenie podmienok udržateľnosti ich prevádzkovania. Tento proces by mal byť ukončený do konca roku 2004. Do času dosiahnutia dostatočných príjmov z prevádzky navrhuje transformačný materiál ponechať možnosť subvencovania údržby a opráv infraštruktúrneho majetku týchto letísk. Uznesenie vlády k návrhu Projektu transformácie SSL predpokladá do konca roku 2005 predloženie návrhov na prevod časti majetkového podielu štátu v letiskových spoločnostiach Bratislava a Košice na rokovanie kabinetu. Strategickí partneri majú vziť z výberových konaní. Koncepcia

transformácie nestanovila, koľko percent akcií novovzniknutých štátnych akciových spoločností dostanú VÚC, mestá či následne súkromní investori. O týchto podieloch bude rozhodovať vláda.

Rezort dopravy odporúčal riešiť osobitný vzťah štátu k infraštruktúre letísk legislatívnym obmedzením nakladania s tzv. prioritným infraštruktúrnym majetkom po jeho vložení do základného imania akciových spoločností. Tento strategický majetok (pozemky, dráhy, zabezpečovacie systémy) bude založený v prospech štátu. Na takúto úpravu bude potrebné prijať novelu zákona o civilnom letectve. Podľa Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií (MDPT) SR budú môcť strategickí investori na začiatku získať akcie len v hodnote "neprioritného" majetku. Napríklad z majetku bratislavského letiska s účtovnou hodnotou vyše 2 mld. Sk spadá do prioritného infraštruktúrneho majetku takmer 1,4 mld. Sk. Druhá alternatíva, ktorá napokon nebola schválená vládou, navrhovala riešiť osobitný vzťah štátu k majetku infraštruktúry letísk prostredníctvom správy majetku štátu v letiskových obchodných spoločnostiach, to znamená, že štátny majetok by spravovali súkromné spoločnosti, čo by však v súčasnosti narážalo na legislatívny problém v súvislosti so zákonom o správe majetku štátu. Dôvodom prijatia prvej alternatívy bol aj argument vzniku kapitálovo silnejších akciových spoločností, ktoré tak môžu podmieniť záujem strategických partnerov pre realizáciu dlhodobých podnikateľských zámerov.

Projekt transformácie SSL nezakladá špeciálne zvýšené nároky na štátny rozpočet. Doterajšia podpora štátu na letiskovú infraštruktúru bude programovo viazaná. Zavádza sa tiež odborná a finančná kontrola jej použitia. Proces transformácie nepredpokladá negatívny dopad na zamestnanosť.

Ministerstvo dopravy pristúpilo k transformácii SSL na samostatné obchodné spoločnosti z nasledujúcich dôvodov: doterajšie centrálné prevádzkovanie letísk príspevkovou organizáciou SSL je prežitie, nedáva možnosť na podnikanie, aktivita manažmentov letísk nie je stimulovaná, aktivita zamestnancov, ako aj zvyšovanie produktivity práce zvnútra organizácie sú vyčerpané, tabuľkové platy po prijatí zákona o verejnej službe obmedzujú nábor mladých a vysoko kvalifikovaných odborníkov, letecká prevádzka na letiskách Bratislava a Košice dosiahla úroveň ekonomickej samofinancovateľnosti, prevádzkovanie ostatných letísk preukázalo, že doterajší stav limituje u nich dosiahnutie úrovne ekonomickej sebestačnosti.

Slovenská správa letísk je príspevkovou organizáciou zriadenou Ministerstvom dopravy pôšt a telekomunikácií SR, ktorá má v zriaďovacej listine definované plnenie nasledujúcich funkcií: správa zvereného majetku štátu v letiskovej infraštruktúre, prevádzkovanie letísk Bratislava, Košice, Piešťany, Poprad, Sliač, vykonávanie ostatných činností spojených s prevádzkovaním letísk v zmysle leteckého zákona, ostatné podnikateľské činnosti.

Počet cestujúcich v leteckej doprave na Slovensku dosiahol v minulom roku 547 690 (2001 - 436 180 cestujúcich, 2000 - 429 558), pričom podiel nepravidelných (charterových) letov na celkovej civilnej leteckej doprave vzrástol na 67%. Cez dve najväčšie slovenské letiská - Bratislava, Košice - cestovalo v minulom roku okolo 430-tisíc ľudí. Bratislavské letisko M.R.Štefánika obsluhuje v posledných rokoch v priemere 300-tisíc cestujúcich ročne, pričom má kapacitu na obsluhu takmer 1 milióna ľudí. Po vstupe Slovenska do EÚ bude potrebné plniť schengenské záväzky, ktoré si vyžadujú napríklad v Bratislave rozsiahlu rekonštrukciu a rozšírenie odbavovacích priestorov pre pasažierov v odhadovanej hodnote približne 1,5 mld. Sk. O bratislavské letisko prejavuje už roky záujem Letisko vo Viedni (Flughafen Wien AG). Prednedávnom bol prezentovaný koncepčný zámer britskej spoločnosti Glenealy International týkajúci sa rozvoja letiska v Bratislave. Podľa neoverených zdrojov však britský záujem poklesol práve z dôvodu vládou prijatého Projektu transformácie SSL. Glenealy totižto navrhoval ponechať všetky letiská pod jednou spoločnosťou, v čom videl záruku zachovania existencie menších letísk. Britom sa nepáčia ani prídlhé privatizačné termíny. O letisko v Bratislave má záujem aj bratislavský VÚC, ktorý prezentoval úzku spoluprácu s letiskom Wien - Schwechat. Región by chcel získať 34 až 49% akcií. Vedenie bratislavského letiska je názoru, že investorov netreba, keďže letisko po osamostatnení bude viesť získať aj samo prostriedky na potrebné investičné projekty. O 34% akcií Letiska Sliač prejavil záujem bansko-bystrický VÚC, ktorý chce oživiť pravidelnú osobnú leteckú dopravu v Sliači.

10. Zrušenie osobnej dopravy na 25 regionálnych železničných tratiach

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Zrušenie osobnej dopravy na regionálnych tratiach bolo väčšinou hodnotiacej komisie prijaté pozitívne ako racionalizačné opatrenie. Časť komisie ocenila fakt, že bola zrušená finančne neefektívna prevádzka, časť skutočnosť, že vláda nabrala odvahu povedať, že nebude v oblasti železničnej dopravy platiť za niečo, na čo nemá peniaze, a že to uskutočnila aj v praxi. Rozhodnutie samo o sebe bolo len logickým dôsledkom dlhodobého neriešenia problémov spojených s verejnou železničnou dopravou a neuhrádzaním platieb štátu za výkony "vo verejnom záujme". Podľa hodnotiacich sú však regionálne trate v rámci ŽSSK, ako aj v rámci ŽSR skôr

marginálnym problémom. Obe spoločnosti budú musieť hľadať ďalšie cesty, ako znižovať náklady. Odborníci vyjadrili potrebu komplexnejšieho riešenia železničnej dopravy zahŕňajúcu ucelenú koncepciu verejnej dopravy a zmeny v spôsobe riadenia a hospodárenia železníc. Zároveň naznačili potrebu zosúladiť činnosť železníc, ako podnikateľského subjektu s pravidlami trhu. V konečnom dôsledku štátu neprinesie rušenie osobnej dopravy na regionálnych tratiach podľa niektorých expertov predpokladanú finančnú úsporu, keďže regionálne trate neboli zrušené a náklady na ich prevádzku a údržbu budú musieť stále niesť štátom vlastnené ŽSR. Podľa nich by bolo žiaduce posúdenie celkovej rentability regionálnych tratí, a nielen prepravy osôb. Objavili sa i názory požadujúce demonopolizáciu a privatizáciu železničnej dopravy, poprípade aj železničných tratí, kde by štát vystupoval už iba ako regulačný orgán. Prevádzku osobnej dopravy na regionálnych tratiach samosprávnymi celkami považovali hodnotiaci za dobrú myšlienku, no kritizovali nepripravenosť národnej legislatívy na takúto možnosť. Nelogická súslednosť krokov vyvolala najväčší štrajk v doterajšej histórii SR a otázky okolo pripravenosti reforiem. Možnosť opakovania podobného štrajku zamestnancov železníc v budúcnosti, ktorý nasledoval ako priama reakcia na zrušenie dopravy na regionálnych tratiach, bola hodnotená ako veľká a reálna prekážka ďalšej transformácie železníc. Niektorí hodnotiaci spochybnili výber konkrétnych tratí, na ktorých bola zrušená osobná doprava a argument železníc o ich stratovosti. Rozhodnutie označili za nekonceptčné, reštriktívne, zhoršujúce politickú klímu, ako aj ekonomickú a sociálnu situáciu v dotknutých regiónoch. Poukázali aj na fakt, že pred zrušením dopravy neboli podniknuté žiadne kroky na zefektívnenie prevádzky regionálnych tratí ako napríklad zlepšenie kontroly výberu cestovného.

Charakteristika opatrenia:

K 2. februáru 2003 zrušila Železničná spoločnosť (ŽSSK), a.s. osobnú dopravu na 25 regionálnych tratiach v celkovej dĺžke vyše 700 kilometrov (zoznam je uvedený na konci charakteristiky). Rozhodla o tom vláda na návrh Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií (MDPT) SR. Zrušenie prevádzky na vybraných tratiach súvisí s nižším objemom finančných prostriedkov uvoľnených zo štátneho rozpočtu na výkony vo verejnom záujme na rok 2003 v porovnaní s požiadavkami ŽSSK. Štát si v ŽSSK objednal dopravný výkon v rozsahu 31,102 miliónov vlakových kilometrov (vlkm), čo je oproti pôvodne plánovanému rozsahu menej o 3,8 milióna vlkm. Vláda schválila v štátnom rozpočte na tento účel pre ŽSSK 4,3 miliardy Sk, čo je o takmer jednu miliardu menej ako v minulom roku a 2,4 miliardy menej ako v roku 2000. Významným kritériom pri rozhodovaní o zrušení osobnej dopravy na regionálnych tratiach boli takisto aj ukazovatele nákladovosti. Posudzovaných 36 tratí vykazovalo v priemere 5,7 Sk (od 2,1 Sk do 25,8 Sk) nákladov na každú korunu tržieb. Priemerné náklady na korunu tržieb na 22 tratiach, na ktorých bola definitívne zrušená osobná doprava, predstavovali 8,97 Sk. Ďalším kritériom bol súbeh železničnej trate s cestnou dopravou, ako aj počet prepravovaných cestujúcich. Na troch tratiach bola osobná doprava nahradená autobusmi, ktoré sú prevádzkované Železničnou spoločnosťou za železničné tarify. V ostatných prípadoch prejavila pripravenosť nahradiť železničnú dopravu SAD. Predpokladaná celková výška úspor pre ŽSSK by mala dosiahnuť 468,83 mil. Sk ročne. Rušenie regionálnych tratí by malo znamenať aj znižovanie počtu zamestnancov ŽSSK, ako aj zamestnancov Železníc SR (ŽSR). Podľa údajov ŽSSK by malo byť prepustených 443 pracovníkov (358 na tratiach s úplným zastavením osobnej dopravy, 85 na tratiach s náhradnou autobusovou dopravou). ŽSSK takisto plánuje vyradiť, alebo odpredať nadbytočné hnacie vozidlá (65 ks) a prípojné vozne (45 ks) používané na zrušených regionálnych tratiach. Nákladná doprava na regionálnych tratiach ostala zachovaná, aj keď rovnako ako osobná doprava vykazuje stratu, ktorá je však nižšia.

Podľa odporcov rušenia tratí nedokázala ŽSSK uspokojivo objasniť zastavenie osobnej prepravy na vybraných tratiach. Likvidácia regionálnych tratí podľa kritikov poukázala takisto na nekonceptný prístup vlády k transformácii majetku štátu, reforme verejnej správy, ale aj k znižovaniu výdavkov štátneho rozpočtu. So znížením príspevku štátu na výkony vo verejnom záujme na tento rok totiž vláda podľa kritikov počítala už minimálne od októbra minulého roku a Železničná spoločnosť v rovnakom čase avizovala, že sa to prejaví na obmedzení osobnej dopravy a na zrušení či obmedzení viacerých vlakových spojov. Napriek tomu sa vláde nepodarilo urýchliť úpravu legislatívnych podmienok na prevod regionálnych tratí do majetku samosprávnych krajov. Pre ministerstvo dopravy sa podľa nich stala rozhodujúcim argumentom na zrušenie významného podielu regionálnej železničnej dopravy imaginárna úspora 460 mil. Sk ročne. Konzervácia uzavretej železničnej dráhy a prevádzkových zariadení, plánovaný predaj či odpis pohonných jednotiek a vozňov a prípadné opätovné oživenie dopravných ciest, si však podľa odporcov zrušenia osobnej dopravy na regionálnych tratiach vyžiada nepomerne vyššie jednorazové náklady.

V súvislosti s rušením osobnej dopravy na regionálnych železničných tratiach padol aj návrh na vypracovanie koncepcie verejnej dopravy. V koncepcii by sa mala posúdiť efektívnosť nielen železničnej, ale aj cestnej a mestskej hromadnej dopravy. Podľa navrhovateľov takejto koncepcie by sa mal zásadne prehodnotiť aj systém úhrady výkonov vo verejnom záujme tak, aby sa na financovaní verejnej dopravy mohla podieľať aj samospráva. Efektívnosť železničnej dopravy by sa mala zvýšiť vytvorením konkurenčného prostredia v prípade prepravcov.

O prevádzku regionálnych železníc prejavili záujem vyššie územné celky (VÚC), ktoré by podľa Konceptie decentralizácie verejnej správy mali získať okrem kompetencií v regionálnej autobusovej doprave aj právomoci v súvislosti s regionálnou železničnou dopravou. Mali by tak prebrať zodpovednosť za dostupnosť všetkých obcí v krajoch a pokrývať straty prevádzkových dopravných spoločností. Podľa plánov reformy verejnej správy by však malo byť financovanie VÚC "životaschopné" až po roku 2005.

V súčasnosti je provizórne obnovená prevádzka na tratiach Zohor - Záhorská Ves a Žilina - Rajec. Trate prevádzkuje ŽSSK, prevádzkovú stratu jej uhrádzajú vyššie územné celky. Dočasné financovanie trate Zohor – Záhorská Ves bolo financované členmi dopravnej komisie Bratislavského samosprávneho kraja (BSK), ktorí sa rozhodli vzdať sa poslancových odmien za tento rok. BSK dokázal od 4. februára, počas dočasnej prevádzky osobnej dopravy na tejto trati, znížiť prevádzkové náklady na jedného cestujúceho o 30% a zvýšiť vyťaženosť vlakov na trase o 39%. Kým pred zrušením prevádzky regionálnej železničnej dopravy pred 2. februárom vykazovala ŽSSK pri prevádzke 22 spojov na tejto trase dennú stratu 28-tis. Sk, samospráva pri počte 10 spojov denne vykázala stratu 8-tis. Sk. Jedným z opatrení samosprávneho kraja bolo zrušenie platnosti režijných lístkov ("režimiek") železničiarov. BSK už založil spoločnosť, ktorá by od 1. júna mala prevádzkovať trate na území kraja. Spoločnosť dostala názov Bratislavská regionálna koľajová spoločnosť (BRKS). BRKS počítá s prevádzkou na oboch regionálnych tratiach na území BSK, popri prípade ešte s ich prepojením na regionálnu trať Trnavského samosprávneho kraja. Ostatné VÚC podmieňujú prevzatie regionálnych tratí zmenami v legislatíve. Žilinský samosprávny kraj chce získať trať v rámci reštitučného konania. Košický samosprávny kraj má záujem obnoviť prevádzku na dvoch zo siedmich zrušených tratí. V Českej republike je v súčasnosti súkromnými spoločnosťami prevádzkovaných 7 regionálnych tratí. Do 30. apríla 2003 má minister dopravy Pavol Prokopovič pripraviť legislatívny rámec pre možnosť zabezpečovania osobnej železničnej dopravy prostredníctvom samospráv (VÚC), prípadne podnikateľských subjektov. Odbúrала by sa cenová regulácia a uplatnila by sa voľná tvorba cien. Takisto trate by sa v budúcnosti mohli stať majetkom samospráv. Na to však treba zmeniť zákon o veľkej privatizácii, ktorý v súčasnej podobe neumožňuje prevod tratí zo štátu na iné osoby.

Rušenie osobnej dopravy na regionálnych tratiach, ako aj redukcie týkajúce sa ďalších približne 200 spojov na hlavných tratiach boli priamym dôvodom na štrajk železničiarov. Prvá fáza štrajku sa odohrala 29. januára, keď od tretej hodiny ráno do deviatej predpoludním nepremávali územím SR, okrem pohraničných oblastí, žiadne vlaky. Do štrajku sa zapojilo 70% zamestnancov dopravnej cesty a 71,6% dielenských pracovníkov Divízie železničných koľajových vozidiel ŽSSK. Keďže sa železničiarom týmto štrajkom nepodarilo zmeniť rozhodnutie vlády, vstúpili 31. januára o jedenástej večer do časovo neobmedzeného ostrého štrajku. Do štrajku sa zapojili všetky rozhodujúce uzly ako Bratislava, Žilina, Zvolen, Košice. Aj keď sa menšia časť staníc do štrajku nezapojila, celkovú prevádzkovú situáciu na železnici to nemohlo ovplyvniť. Počas štrajku sa podarilo zabezpečiť obnovenie prevádzky iba na širokorozchodnej trati. Bol vytvorený Ústredný krízový štáb, zastupujúci ŽSR a ŽSSK, ktorý rokovoval s Centrálnym štrajkovým výborom odborových centrál. Eminentným záujmom odborárov bolo rokovanie s vládou. Nastala však patová situácia, keď vláda podmieňovala začiatok rokovania ukončením štrajku a odborári ho zase nechceli zastaviť bez splnenia ich hlavnej požiadavky, teda pokračovania prevádzky na všetkých regionálnych tratiach. Riešenie prinieslo až predbežné opatrenie Okresného súdu Bratislava I., ktorým ukončilo štrajk až do právoplatného skončenia súdneho konania o jeho nezákonnosti. Centrálny štrajkový výbor výrok súdu rešpektoval, a tak sa 3. februára od jedenástej večer začala postupne obnovovať prioritne nákladná a neskôr i osobná vlaková preprava na území SR. Štrajk spôsobil problémy slovenskému hospodárstvu, keď hlavne veľké výrobné podniky, závislé od železničnej nákladnej dopravy, mali ťažkosti so zásobovaním, ako aj expedíciu hotových produktov. Vysoké straty však vďaka včasnému ukončeniu štrajku ostali iba v rovine predpokladov. ŽSSK vznikli v dôsledku trojdňového štrajku železničiarov straty v nákladnej preprave vo výške 66,5 mil. Sk a v osobnej preprave vo výške 16,7 mil. Sk. Konečné straty budú ešte vyššie, keďže niektoré škody v nákladnej preprave bude možné zistiť po dlhšom časovom odstupe. Týka sa to predovšetkým zúčtovania za prekročenie pobytu vozňov cudzích železničných správ, presmerovania tranzitných preprav na iné železnice a reklamácií prepravcov.

Železnice evidujú dlhy vo výške 48 mld. Sk. V minulom roku bola plánovaná strata Železničnej spoločnosti za výkony v osobnej doprave 5,1 miliardy korún. Železnice dosiahli v roku 2001 stratu 3,87 miliardy korún. V roku 2002 plánovali ŽSR znížiť stratu oproti predvlastnému o 2,9 miliardy korún na úroveň 960 mil. Sk. Železničná spoločnosť chcela v roku 2002 dosiahnuť pozitívny hospodársky výsledok 72 miliónov korún.

Osobná železničná doprava bola zastavená bez náhrady na týchto tratiach :

Zohor – Plavecký Mikuláš;

Jablonica – Brezová pod Bradlom;

Nemšová – Lednické Rovne;

Šaľa – Neded;

Komárno – Kolárovo;
Lužianky – Kozárovce;
Zbehy – Radošina;
Prievidza – Nitrianske Pravno;
Zlaté Moravce – Úľany nad Žitavou;
Hronská Dúbrava – Banská Štiavnica;
Lučenec – Kalonda;
Breznička – Katarínska Huta;
Plešivec – Muráň;
Plešivec – Slavošovce;
Rožňava – Dobšiná;
Moldava nad Bodvou – Medzev;
Poltár – Rimavská Sobota;
Spišská Nová Ves – Levoča;
Trebíšov – Vranov nad Topľou;
Bánovce nad Ondavou – Veľké Kapušany.

Osobná železničná doprava bola zastavená s nahradením vybraných vlakových spojení autobusmi na týchto tratiach:

Trenčín – Chynorany;
Levice – Štúrovo;
Zvolen – Čata.

Osobná železničná doprava je prevádzkovaná vďaka príspevkom samospráv na týchto tratiach:

Zohor – Záhorská Ves,
Žilina – Rajec.

11. Zníženie počtu obchodno-ekonomických oddelení v zahraničí a ich zamestnancov a zrušenie pôsobenia delegátov slovenských súkromných firiem v zahraničí pod hlavičkou Ministerstva hospodárstva SR

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Zníženie počtu obchodno-ekonomických oddelení (OBEO) v zahraničí a ich zamestnancov bolo prevažne vnímané ako potrebné reštrukturalizačné opatrenie ministerstva hospodárstva a ako snaha o zníženie výdavkov a zefektívnenie existujúceho systému. Rozdielne názory boli vyslovené pri otázke zachovania alebo úplného zrušenia štátom dotovaných obchodných zastúpení.

Menšia časť odborníkov presadzovala zrušenie všetkých obchodných zastúpení a ponechanie viac zdrojov v produktívnej sfére, čo je z hľadiska rozvoja obchodu podľa nich omnoho efektívnejšie. Treba si tiež položiť otázku, aké sú náklady na zamestnancov OBEO, a koľko investícií reálne vďaka ich aktivitám prišlo na Slovensko. Výkonnosť práce obchodných zástupcov je rôzna, a mať v zahraničí "turistických sprievodcov pre domáce návštevy" je plytvanie verejnými zdrojmi. Export Slovenska by zrušenie OBEO neohrozilo. Podnikatelia by si mali sami zabezpečovať svoje obchodné zastúpenia na trhoch, o ktoré majú záujem. Poskytovať informácie a zabezpečovať servis podnikateľom by mohli súkromné agentúry alebo Slovenská obchodná a priemyselná komora či zamestnávateľské zväzy, ktoré by boli schopné efektívnejšie pracovať a organizovať obchodné misie.

Druhá skupina hodnotiacich považuje rušenie OBEO za kontraproduktívne, keďže sa stratí vybudovaná sieť zahraničných kontaktov. Diplomatiecké zastúpenia v zahraničí majú v prvom rade podporovať rozvoj obchodu a takto by mali byť definované aj ich úlohy. Znamená to poskytovať služby pre podnikateľov prichádzajúcich na zahraničný trh, a to v podobe pomoci pri hľadaní vhodného prenájmu, poradenstva pri komunikácii s miestnymi úradmi, právneho poradenstva a pod. Obchodno-ekonomické oddelenia v zahraničí by však mali byť pravidelne monitorované, kontrolované a hodnotené podľa efektívnosti. Ich počet a lokalizácia by mala byť flexibilne určovaná podľa potrieb SR a dosahovanej efektívnosti. Sila zmeny musí byť vyššia ako sila odporu, pretože všetky navrhované opatrenia sa dotýkajú konkrétnych ľudí, ktorí sú skoro vždy súčasťou určitých personálnych záujmových sietí. Transparentnosť tohto procesu je veľmi dôležitá.

Zrušenie delegátov súkromných slovenských firiem pod hlavičkou MH SR bolo väčšinou respondentov hodnotené ako opodstatnené. Súkromné firmy by nemali požívať nadštandardné diplomatické výhody. Podnikateľské subjekty by mali v zahraničí presadzovať svoje záujmy prostredníctvom svojich ľudí bez ingerencie štátu. Pri rušení delegátov súkromných firiem by niektorí hodnotiaci uprednostnili pragmatickejší postup a dohodu s dotknutými spoločnosťami. Firemní delegáti totiž nedostali podľa nich primeraný čas, napr. 1 rok, aby sa prispôbili novému stavu, legislatíve daného štátu. Ak by bola táto zmena oznámená v dostatočnom časovom predstihu, mohli by sa dotknuté firmy lepšie pripraviť na novú situáciu, čím by predišli prípadným škodám. Objavil sa aj názor, že hoci boli súkromní delegáti pôsobiaci pod hlavičkou MH SR nesystémovým inštitútom, ich mzdy refundovali samotné firmy, takže štát zrušením ich postavenia neušetrí.

Charakteristika opatrenia:

Uznesenie vlády k návrhu štátneho rozpočtu na rok 2003 uložilo ministrovi hospodárstva nezriaďovať nové **obchodno-ekonomické oddelenia (OBEO)** v zahraničí v roku 2003 a nezvyšovať počet zamestnancov zahraničnej služby.

Minister hospodárstva Robert Nemcsics zrušil vo februári 24 pozícií na OBEO pre ich neopodstatnenosť, nedostatočnú kvalifikáciu pracovníkov či nespôsobilosť v súvislosti s previerkami Národného bezpečnostného úradu (NBÚ). Zanikli takto 3 oddelenia – v Bonne, Petrohrade a budapeštianska pobočka v Szegede. Podľa ministra pôsobí v Nemecku 5 obchodných zástupcov, ktorí nahradia činnosť nie natoľko dôležitého zastupiteľstva v Bonne, moskovskí delegáti vedú pokryť aj Petrohrad, a pobočka v Szegede vznikla len pre jeden projekt, po skončení ktorého už nemala opodstatnenie. Zrušené OBEO v Bonne nesúhlasilo s rozhodnutím ministra. Argumentovalo, že slovenský obchod s oblasťou, kde pôsobilo, dosahuje väčší obrat než celá obchodná výmena medzi Slovenskom a Francúzskom, a že rozhodujúci nemeckí investori majú svoje centrály práve v oblasti bonnského zastupiteľstva, vrátane väčšiny subdodávateľov pre automobilový priemysel. Ani zostávajúci počet a rozmiestnenie OBEO nie je konečné. Ministerstvo hospodárstva bude flexibilne meniť destinácie obchodných zastupiteľstiev a prípadne aj počty ich zamestnancov podľa aktuálnych hospodárskych záujmov Slovenska. Dnes máme väčšinu zástupcov na západe.

Z 24 odvolaných zamestnancov OBEO bolo 10 obchodných zástupcov. V súčasnosti pracuje na 51 našich OBEO v 46 krajinách 58 obchodných zástupcov. Tí sú v zahraničí predĺženou rukou rezortu hospodárstva. Zohrávajú úlohu najmä pri rozvoji hospodárskej spolupráce, v politike podpory exportu, cestovného ruchu a priamych zahraničných investícií v SR, v oblasti pohybu kapitálu, ekonomického spravodajstva o vývoji ekonomiky, legislatívy, hospodárskych a obchodno-politických zámeroch vlád a podnikateľov v zahraničí. Doteraz chýbalo pravidelné hodnotenie činnosti obchodných zástupcov, preto nebolo vôbec možné zmerať ich efektívnosť. Kritériá na vysielanie pracovníkov na oddelenia do zahraničia síce existovali, ale boli nedostatočne definované. A teda poskytovali možnosť obchádzať ich. Nebolo výnimkou, že niektorí delegáti mali iba maturitu a napríklad kvalifikáciu vodiča alebo kuchára. Previerkami NBÚ prešli len piati. Minister hospodárstva preto stanovil nové kvalifikačné kritériá a povinnú spôsobilosť podľa NBÚ. Do konca roka zavedie systém výberových konaní na všetky miesta obchodných zástupcov podľa spomenutých podmienok. Najväčšou zmenou, ktorú presadzuje, je vypracovanie hodnotiacich kritérií pre každého obchodného zástupcu. Mali by zohľadňovať záujmy krajiny v teritóriu, kde pôsobí, objem podpísaných kontraktov, súhrn jeho kontaktov a celkovú aktivitu. Na základe nich minister prehodnotí efektívnosť a opodstatnenosť súčasnej siete OBEO. Do konca roka chce mať takto prevereného každého obchodného zástupcu. Potom rozhodne o ďalších personálnych zmenách. Odpočty majú byť v budúcnosti pravidelné, verifikované a zverejňované.

OBEO pri zastupiteľských úradoch SR v zahraničí mali podľa uznesenia vlády z decembra minulého roka prejsť z pôsobnosti MH SR pod rezort Ministerstva zahraničných vecí (MZV) SR, avšak poslanci NR SR to neschválili. Podľa vládneho zámeru mali obchodní zástupcovia od apríla prejsť pod MZV SR, aby sa znížili administratívne náklady, kompetencie v oblasti zahraničného obchodu však mali ostať naďalej na MH SR.

Okrem siete zastupiteľských úradov, v rámci ktorých pracujú obchodno-ekonomické oddelenia a ich pobočky vytvára štát, niekedy samostatne z prostriedkov štátneho rozpočtu, inokedy za spolupráce s priemyselnými združeniami sieť inštitúcií, ktorých cieľom je presadzovanie obchodno-ekonomických záujmov SR v zahraničí. S týmto cieľom bol vytvorený napríklad Fond na podporu zahraničného obchodu a Exportno-importná banka (Exim banka).

Ďalším z krokov ministra hospodárstva, týkajúcich sa obchodnej diplomacie, bolo zrušenie pôsobenia **delegátov súkromných slovenských firiem v zahraničí** pod hlavičkou Ministerstva hospodárstva (MH) SR do konca marca 2003. Ministra hospodárstva neobmáčkali ani protesty dotknutých firiem. Minister tvrdil, že zrušením týchto postov odstránil len protiprávny stav. Odvolával sa na zákon o štátnej službe, podľa ktorého nemohli byť súkromní delegáti zaradení medzi zamestnancov ministerstva.

Obchodní delegáti slovenských súkromných firiem pôsobili dlhé roky v zahraničí formálne pod hlavičkou MH SR ako ich pracovníci. Viac ako 50 ich bolo v Moskve, ďalší boli stacionovaní v Kyjeve, Dillí či na OBEO v Alžírsku. Ich počet prevyšoval stovku. Využívali všetky výhody plynúce z takéhoto postavenia, vrátane vlastníctva služobných pasov. Navyše tento systém poskytoval napríklad delegátom v Rusku, ako aj v ďalších postsovietskych krajinách zjednodušenie administratívnych a registračných procedúr. Keďže sa v týchto štátoch zákony týkajúce sa činnosti zahraničných firiem a pobytu cudzincov často menia, oficiálny štatút pracovníka slovenského rezortu hospodárstva im pomáhal vyhnúť sa týmto problémom, alebo ich rýchlejšie vyriešiť. Náklady na ich pobyt hradili vysielajúce firmy. Ministerstvu hospodárstva refundovali ich mzdu, platili tiež ročný paušál 70-tisíc Sk na hlavu.

Predstavitelia slovenských spoločností, ktoré vysielali svojich delegátov do zahraničia, konštatovali, že takúto formu spolupráce s rezortom hospodárstva doteraz veľmi vítali. Namietali proti neočakávanosti ministerského rozhodnutia zrušiť celú delegátsku sieť a proti krátkosti času, v ktorom nie je možné presmerovať zastupiteľské aktivity na inú organizačnú formu. Upozorňovali, že mnohé firmy majú už na tento rok uzatvorené obchodné kontrakty a ich plnenie môže byť v dôsledku zrušenia miesta delegáta ohrozené. Pre krátkosť času pritom nie je možné podľa nich ani zaregistrovať v Rusku či na Ukrajine vlastné obchodné zastúpenie v zmysle tamjších zákonov. Minister kontroval, že aj napriek oznámeniu odvolania z funkcie ku koncu marca vo februári tohto roka nepredĺžil jeho rezort už na konci minulého roka pracovné zmluvy s delegátmi, čo bolo podľa neho jasným signálom na skoré zrušenie delegátskych miest pod záštitou MH SR. Proti rozhodnutiu ministra protestovali aj sami delegáti v Moskve, ktorí adresovali najvyšším ústavným činiteľom SR petíciu.

12. Aktualizácia nového projektu výstavby diaľnic – výstavba diaľnice severom Slovenska

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

V zásade aktualizčný materiál veľa nového nepriniesol. Vláda bude naďalej sústreďovať svoje úsilie na dostavbu diaľnice severom Slovenska. Existujú oprávnené argumenty pre a proti dokončeniu výstavby diaľnice severným smerom, rovnako tak aj argumenty pre, resp. proti výstavbe diaľnice juhom SR. Na seriózne posúdenie rôznych alternatív bolo verejnosti poskytnuté málo relevantných informácií, čo umožňuje neúmyselné a niekedy i zámerne skresľovanie faktov. Vládou schválený materiál neobsahuje porovnateľné údaje o nákladoch na jednotlivé úseky a trasy, niektoré údaje sú neaktuálne, čo znemožňuje zodpovedné porovnávanie (napr. náklady na tunel Višňové – Dubná skala sa uvádzajú o 3 mld. Sk nižšie, ako bol už skôr zverejnený revidovaný odhad). Namiesto komplexného posúdenia alternatívnych riešení a ich porovnania napríklad z hľadiska časovej uskutočniteľnosti si ministerstvo dopravy iba znova potvrdilo nemennosť doterajšej koncepcie, hoci tá možno vedie podľa niektorých hodnotiacich do slepej uličky. Ide totižto o pokračovanie nerealistického projektu ignorujúceho ekonomické možnosti Slovenska. Výstavba diaľnic je podľa nich zjavne naďalej pod silným vplyvom dodávateľských firiem a regionálnych lobby. Táto aktualizácia opäť poukázala na fakt, že nie je dostatočne rozpracovaná koncepcia verejnej dopravy na Slovensku.

Na trasovanie diaľnice a na potrebu budovania ciest diaľničného typu sa názory hodnotiacich rozchádzali. Väčšina uznala, že výlučné financovanie severnej diaľnice nebolo v minulosti najlepším rozhodnutím. Pre diaľnicu severom Slovenska boli rozhodujúce najmä kritériá obslužnosti, a nie rozvoj regiónov, čo kritizovali aj medzinárodné inštitúcie. Diaľnice je podľa tohto názoru potrebné prioritne smerovať do oblastí, kde je infraštruktúra vybudovaná vo veľmi malej miere, aby bola zabezpečená podpora vstupu investorov do zaostalých regiónov. Budovanie infraštruktúry je určite jedným z faktorov sociálno-hospodárskeho rozvoja územia. Južný koridor je v porovnaní so severným podstatne menej vybudovaný, absentuje v ňom rýchla železničná, ako aj cestná doprava. Diaľnica juhom Slovenska by sa dala postaviť za kratší čas a nižšie náklady, obsluhovala by ale menšiu časť populácie. Značná časť hodnotiacej komisie podporila navrhované alternatívne riešenie vybudovania rýchlostných komunikácií južným koridorom. V situácii, keď štát nemá dostatok prostriedkov a vzhľadom na tamojšiu dopravnú zaťaženosť to stačí a k rozvoju regiónu prispeje aj tento typ cestnej komunikácie. Otázne je, či by nebolo vhodné vybudovať aj na členitých, a tým pádom veľmi nákladných, úsekoch od Žiliny po Prešov tiež len rýchlostné komunikácie, a nie prísne štandardy spĺňajúcu drahú diaľnicu.

Druhá skupina hodnotiacich sa prikláňala k dobudovaniu severnej diaľnice. Argumentom za bolo okrem miery rozostavania i hľadisko celoeurópskej diaľničnej siete. Keby sme vystavali diaľnicu na juhu Slovenska, mali by sme 50 km južnejšie paralelnú maďarskú diaľnicu Győr – Miskolc. Stavali by sme síce lacnejšie ale zbytočne. Podľa zástancov severnej diaľnice táto nemá za úlohu čo najlacnejšie prepojiť Košice s Bratislavou, ale spojiť mestá s najväčším potenciálom priemyselného rastu (Bratislava, Trnava, Piešťany, Trenčín, Púchov, Považská Bystrica,

Žilina, Martin, Ružomberok, Liptovský Mikuláš, Poprad, Prešov a Košice) a reagovať na potreby motoristov, keďže na tomto ťahu sa nachádzajú úseky s najväčšou dopravnou intenzitou na Slovensku. Navrhovaná výstavba severnej vetvy diaľnice nie je podľa kritikov ekonomicky opodstatnená. Štátna byrokracia nemôže byť schopná odhadnúť budúce prínosy a v porovnaní so súkromnými podnikateľmi nemusí niesť náklady svojich rozhodnutí. Odhadované náklady vo výške 275,7 mld. Sk sú sami o sebe astronomickou sumou, reálne náklady však môžu byť niekoľkonásobne vyššie. Alternatívou by mohla byť účasť súkromných investorov na výstavbe diaľnic, čo by zabezpečilo voľbu čo najefektívnejšej trate, metódy financovania, a teda nízke náklady. Bolo by potrebné zabezpečiť jasne definované vlastnícke práva investorov k budúcej diaľničnej sieti, aby boli schopní reálne odhadnúť budúce prínosy a náklady. Viacerí odborníci však považujú vstup súkromného kapitálu do výstavby cestnej infraštruktúry v súčasných podmienkach za málo reálny.

Charakteristika opatrenia:

Ministerstvo dopravy pôšt a telekomunikácií (MDPT) SR predložilo na rokovanie vlády Aktualizáciu nového projektu výstavby diaľnic a rýchlostných ciest. Ten bol vypracovaný ešte v roku 2000 a schválený o rok neskôr (hodnotený v rámci projektu HESO v 1/2001). Dôvodom aktualizácie bolo najmä prispôsobenie sa novým podmienkam z hľadiska času aj zdrojov financovania, keďže nebolo možné naplniť harmonogram odovzdania stavieb do užívania do roku 2006. Podľa tohtoročného materiálu ministerstva dopravy sa zachováva pôvodná koncepcia siete diaľnic a rýchlostných komunikácií, bez rozširovania a konzervácie stavieb (t.j. zavrhuje sa diaľnica juhom a stredom Slovenska z Bratislavy cez Nitru a Zvolen do Košíc). Cieľom projektu je aj hľadanie možností alternatívneho financovania, vrátane vstupu súkromného kapitálu do výstavby diaľnic. Materiál zavrhuje diaľnicu juhom a stredom Slovenska, ako alternatívny návrh, no cesta z Bratislavy do Košíc cez Nitru a Zvolen by sa mala realizovať ako rýchlostná komunikácia.

Diaľnica severom (Bratislava–Trenčín–Žilina–Martin–Poprad–Prešov–Košice)

"Severný variant" má dlhoročnú podporu MDPT SR, no na druhej strane je terčom neustálej kritiky pre investičnú a časovú komplikovanosť výstavby. Podľa projektu Výskumného ústavu Žilina a Zväzu priemyselných projektov je na výstavbu potrebných 275,7 mld. Sk. Za predpokladu výlučne štátneho financovania by táto výstavba trvala asi 24 rokov. Súčasný odhad hovorí o tom, že prepojenie hlavného mesta s Košicami bude hotové za 15 až 20 rokov (výstavbu by mohol urýchliť súkromný sektor, reálnejšie zdroje však existujú v štrukturálnych a kohéznych fondoch EÚ). Medzi argumenty zástancov diaľnice severom patrí hotový plán výstavby, preinvestované miliardy korún, a teda rozostavané, prípadne už otvorené diaľničné úseky. Za hovorí aj charakter spojnice veľkých priemyselných miest a poloha Slovenska v kontexte európskych dopravných koridorov. Zástancovia ďalej poukazujú aj na vyššiu obsluhu územia a dopravnú intenzitu, ktorá podľa riaditeľa odboru cestného hospodárstva vo veľkej miere ovplyvnila rozhodnutie ministerstva (na ceste zo Žiliny na Martin 21 000 vozidiel denne, na Čadcu 26 000, na Bratislavu 17 000; z Košíc do Zvolena okolo 7 400 vozidiel za deň). Na druhej strane je podstatným negatívnym tejto alternatívy náročnosť jej výstavby. V budúcich rokoch bude potrebné postaviť mnoho kilometrov tunelov a mostov, ktoré podstatne zvyšujú náklady. Táto cesta je podľa MDPT SR spolovice dokončená, no podľa kritikov sú s výnimkou polovice tunela Branisko postavené len najlacnejšie úseky. Chýbajúca druhá polovica sa nachádza v členitom teréne a vyžiada si podstatne viac finančných prostriedkov na výstavbu tunelov (Považská Bystrica – Ružomberok - viac ako 100 mld. Sk).

Diaľnica juhom (Bratislava–Nitra–Zvolen–Košice–Prešov)

V polovici januára diskusia o ideálnej diaľničnej trase znovu ožila návrhom jednej z koalíčných strán (ANO) na postavenie diaľnice z Bratislavy do Košíc cez Zvolen. Predstavitelia strany tvrdia, že táto sa dá postaviť za 50 až 55 mld. Sk, pričom prostriedky na financovanie by sa mohli nájsť v súkromnom sektore. Takto postavená cesta by sa spoplatnila spôsobom, akým to funguje v zahraničí. Argumenty za túto alternatívu hovoria o podstatne lacnejšej a ekonomicky výhodnejšej výstavbe, ktorá by bola dokončená v relatívne krátkom čase. Ide zároveň o kratšiu trasu s nízkou potrebou mostov a najmä tunelov (pravdepodobne iba jeden cez horský priechod Soroška). V tomto prípade by došlo k prepojeniu niekoľkých najzaostalejších regiónov na Slovensku. Zaujímavým faktom v prospech tejto alternatívy je aj správa Svetovej Banky (SB) z júla 2001, podľa ktorej je pre Slovensko investične efektívnejšie dať prioritu novej, lacnejšej diaľnici v južnom koridore E 571 z Košíc do Bratislavy, ako dokončiť diaľnicu severom, kde už existuje dobrá železnica. Zmyslom diaľnic je podľa SB podpora ekonomického rozvoja a vyrovnanie rozdielov medzi regiónmi Slovenska a Európy. Aj podľa jedného z predstaviteľov Európskej investičnej banky (EIB) by slovenská vláda mala v čo najkratšom čase zlepšiť spojenie západu s východom a stredom krajiny, aby sa zabránilo prehlbovaniu regionálnych disparít. EIB prejavila ochotu spolufinancovať cestné projekty. Podporu

variantu vyjadrili aj ďalšie dve koalíčné strany (KDH, SMK), z ktorých SMK chcela presadzovať cestu ešte južnejšie - cez Lučenec a Rimavskú Sobotu.

Existuje aj **alternatívny názor** k výstavbe samotných diaľnic severom či juhom Slovenska, a to v podobe zvýšenia parametrov existujúcich komunikácií, napríklad rozšírením súčasných jazdných pruhov, vyriešením obchádzok miest a obcí a úpravou vysoko-nehodových úsekov. Podľa tohto návrhu by nebolo potrebné stavať diaľnice severom ani juhom, stačilo by dobudovať rýchlostné komunikácie.

V rámci projektu presadzovaného MDPT SR majú tvoriť každoročné plánované výdavky zo štátneho rozpočtu na výstavbu diaľničnej siete v rokoch 2003 – 2006 okolo 10 mld. Sk. Ich zdrojmi budú hlavne emisie štátnych cenných papierov a čiastočne úvery (EIB, EBRD). Ministerstvo zvažuje v materiáli aj spomínané financovanie z alternatívnych zdrojov, najmä prostredníctvom súkromných firiem. Podľa štúdie Žilinskej univerzity však na vstup súkromného kapitálu do výstavby diaľnic nie sú na Slovensku vhodné podmienky, počet vozidiel na daných cestách by musel predstavovať približne 35 - 40-tisíc denne. Podľa ďalších názorov by súkromnými investormi očakávaná návratnosť investície po 5 až 10 rokoch tlačila na výšku poplatkov, ktoré by si následne priemerný Slovák nemohol dovoliť. Zhoršila by sa tým podľa týchto hlasov dopravná situácia na cestách nižšej triedy podobne ako v Maďarsku a Francúzsku. Podľa vládou schválenej Koncepcie spoplatnenia užívateľov diaľnic a ciest pre motorové vozidlá (hodnotené v rámci HESO v 3/2002) má byť od roku 2004, resp. 2007, v súlade s krajinami EÚ zavedený elektronický systém výberu diaľničných poplatkov (EFC).

V súčasnosti je na Slovensku v prevádzke celkom 301 km diaľnic a 75,2 km rýchlostných ciest. Prírastok na diaľniciach do roku 2006 by mal byť 28,4 km, na rýchlostných cestách 49,4 km. Koncom roka 2006 zostane približne 63 km rozostavaných diaľnic a rovnaká dĺžka rýchlostných ciest, ktorých dokončenie si vyžiada cca 44 mld. korún.

13. Návrh na zníženie štátnej prémie na stavebné sporenie z 20 na 15% (návrh novely zákona o stavebnom sporení)

Komentár hodnotiacej komisie k opatreniu:

Návrh na zníženie štátnej prémie na stavebné sporenie - kontroverzný návrh vo vzťahu k verejnosti, avšak racionálne zdôvodnený vo vzťahu k situácii, ktorá sa vyvíja na finančných trhoch - bol hodnotiacimi vnímaný z dvoch odlišných pohľadov.

Prvý, ktorý zastávala väčšina respondentov, bol charakterizovaný súhlasom s vládnyim návrhom. Zástancovia zníženia štátnej prémie považovali toto úsporné opatrenie, šetriace verejné prostriedky, za opodstatnené, nakoľko sa na trhu všeobecne znížili úrokové miery a v opačnom prípade by vznikol veľký rozdiel medzi výnosnosťou stavebného sporenia a dlhodobými vkladmi v bankách, čo by ešte výraznejšie zvýhodňovalo jeden finančný produkt pred ostatnými. Rendita stavebného sporenia však stále ostane významne vyššia ako výnosnosť bežného sporenia, zároveň s nulovou daňou z výnosov, čo stále stavia stavebné sporenie do značnej výhody, navyše v období, keď prebytok likvidity v bankovom sektore (prebytok vkladov nad úvermi prevyšuje 15% HDP) je tak masívny a naďalej rastie. Preto sa nezdá byť efektívne naďalej podporovať depozitné aktivity. Pozitívom by bolo, ak by sa výhodnosť foriem financovania výstavby nezakladala na výške príspevku od štátu, ale od hospodárskej súťaže. Každý krok k obmedzeniu neprimeraných a neodôvodnených výhod, deformujúcich konkurenčné prostredie, bol preto vítaný. Filozofia štátnej prémie tkvie v tom, že tí, ktorí nestavajú domy, prispievajú tým, ktorí ich stavajú. Málokedy však vedie tento transfer od bohatších k chudobnejším. Inštitút štátnej prémie bol väčšinou odborníkov považovaný za neadresnú sociálnu pomoc, z ktorej najviac profitujú súkromné stavebné sporiteľne a často práve bohatší na úkor chudobnejších. Je preto na zváženie, či krajina ako Slovensko má z peňazí všetkých daňových poplatníkov subvencovať občanov často s vysoko nadpriemernými príjmami v prípade, ak sa rozhodnú kúpiť, postaviť, resp. rekonštruovať (luxusný) byt alebo dom. Štátna prémia na stavebné sporenie predstavuje v našich podmienkach vnucovanú solidaritu s tými, ktorí ju nepotrebujú. Čím skôr sa štátna prémia zníži na ekonomicky akceptovateľnú úroveň (aj 15% je podľa niektorých odborníkov veľa), tým lepšie. Nemožno zachovávať neprimerane vysokú štátnu premiu z dôvodu, aby sa jej úroveň nemenila často, pretože stále deformuje rozhodnutia sporiteľov. Ak vláda a NR SR nemali odvahu na skokové zníženie štátnej prémie, ktoré by bolo adekvátne rapidnému poklesu úrokových mier na trhu, mali schváliť harmonogram jej postupného znižovania. Aj tento návrh mal obsahovať automatické zníženie prémie na 10% od 1.1.2004, aby potenciálni sporitelia vedeli, s čím majú do ďalších rokov rátať. Podľa niektorých názorov by bolo systémovým opatrením úplné zrušenie štátnej dotácie na stavebné sporenie, ktoré v dnešnom poňatí predstavuje výrazne neefektívny a kontraproduktívny prvok

podpory bytovej výstavby a navyše nespravodlivý. Riešenie bytovej otázky predpokladá najmä odstránenie regulácie nájomného. Táto cenová regulácia, fungujúca ešte aj po 13 rokoch po páde železnej opony, nie je ekonomicky ani morálne opodstatniteľná.

Druhá skupina hodnotiacich kritizovala zníženie štátnej prémie ako unáhlený krok, ktorý môže na úkor minimálnych úspor v štátnom rozpočte obmedziť bytovú výstavbu, tvorbu zdrojov na rozvoj bývania a zhoršiť situáciu na trhu s nehnuteľnosťami. Štátnu podporu na stavebné sporenie považujú za pozitívny nástroj na riešenie bytovej politiky. Štátu chýba podľa nich dlhodobá koncepcia podpory rozvoja bývania. Časté zmeny v systéme štátnej podpory neprospievajú pri rozhodovaní obyvateľstva, kam investovať svoje peniaze, aby si vyriešili svoju bytovú otázku. Podľa mnohých odborníkov by výška štátnej prémie na stavebné sporenie mala byť určená exaktným vzorcom, ktorý by ju flexibilne naviazal na výšku úrokových mier na trhu. Potom by nebola stanovovaná zákonom na základe rozhodnutia MF SR, vlády a parlamentu a potrieb a možností štátneho rozpočtu. Taktiež by mala byť zosúladená výška štátnej podpory pri stavebnom sporení a hypotekárnych úveroch.

Ozvali sa i hlasy požadujúce úplné zrušenie štátnej bonifikácie na hypotekárne úvery, alebo jej nahradenie odpisom z daní, ako je to v ČR. Podľa nich by bolo dnes ešte dôležitejšie zrušiť garantovanie štátnej bonifikácie "hypoúverov" po celú dobu splatnosti úveru, nakoľko o 5 až 10 rokov nebudú dlžníci platiť za hypoúver s plávajúcou úrokovou sadzbou takmer žiadne úroky, keďže pri trende znižovania celkovej úrokovej miery na Slovensku im väčšinu preplatia daňoví poplatníci.

Charakteristika opatrenia:

Vláda schválila vo februári a predložila do parlamentu ďalší návrh novely zákona o stavebnom sporení z dielne Ministerstva financií (MF) SR. Dôvodom vypracovania novely je podľa predkladateľov potreba zosúladenia tohto zákona so zákonmi regulujúcimi finančný trh (zákon o bankách, o cenných papieroch, o investičných službách a i.) a rozšírenia právomocí štátneho dozoru nad stavebnými sporiteľňami pri nakladaní s príspevkami zo štátneho rozpočtu.

Schválením novely zákona sa zmení percento poskytovania štátnej prémie k stavebnému sporeniu zo súčasných 20% (schválených v novembri 2002) (hodnotené v rámci HESO v 4/2002) na 15%. Klient stavebnej sporiteľne tak na získanie maximálnej výšky prémie, ktorá zostáva nezmenená na úrovni 3000 Sk, bude musieť vložiť 20-tisíc korún. Podľa materiálov MF SR by sa dala týmto znížením dosiahnuť úspora približne 100 mil. Sk v štátnom rozpočte na rok 2004. Dôležitejším cieľom je však zníženie rentity stavebného sporenia a zachovanie rozdielu v priemernom úročení stavebného sporenia a termínovaných vkladov (4,84% v novembri 2002) vzhľadom na zníženie úrokových sadzieb. Rendita stavebného sporenia klesne o 1,4%-uálneho bodu, a tým sa dosiahne úročenie vo výške 7,7%. Podľa MF SR sa vďaka rozdielu medzi týmito druhmi vkladov a vďaka nezdaňovaniu výnosov z úrokov "stavebných" vkladov naďalej zachová aj určitý stimulačný charakter stavebného sporenia.

Stavebné sporiteľne považujú v poradí už tretiu zmenu výšky štátnej prémie za posledné obdobie za prejav nepremyslenej koncepcie riadenia financovania zo strany štátu. Ich snahou je presunúť účinnosť novely až na január 2004. Tvrdia však, že percento štátnej prémie by sa malo odvíjať od presne stanoveného vzorca, na ktorého tvorbe záleží aj ministerstvu financií. Jedna zo sporiteľní už jeden takýto vzorec zostrojila (odvíjal sa od indexu cien stavebných prác SR a indexu SDX odrážajúceho priemerné úročenie štátnych dlhopisov), no MF SR ho nepovažuje za vhodný. Ministerstvo však zatiaľ nemá jasnú predstavu, ako by mal vyzerať.

Okrem zníženia štátnej prémie na stavebné sporenie odstraňuje návrh novely paragraf, ktorý určuje povinnosti stavebných sporiteľní pri určovaní úrokových sadzieb a ich fixácie. Sleduje sa tým úprava úrokových sadzieb na trhových princípoch. Novelou by mala pribudnúť chýbajúca povinnosť stavebných sporiteľní predkladať ministerstvu požadované údaje súvisiace s výkonom štátneho dozoru a sprísniť by sa malo sledovanie účelu poskytnutých stavebných úverov.

Výška bonifikácie hypotekárnych úverov ostáva na úrovni 2,5%, ktorú MF SR považuje za optimálnu, no navrhuje, aby táto nebola stabilná počas celého úverového vzťahu, ako doteraz, ale aby sa každoročne stanovovala v štátnom rozpočte.

Novela zákona o stavebnom sporení nadobudne účinnosť pravdepodobne 1. júla 2003. Prijatím pripomienok stavebných sporiteľní by sa účinnosť presunula na január 2004, v takom prípade by však bolo ministerstvo financií odhodlané percento štátnej prémie stavebného sporenia opäť znížiť. Podľa jeho predstaviteľov by už malo ísť o tzv. "kotviacu" úroveň vo výške 10% z vkladu sporiteľa.

Dušan Zachar

koordinátor projektu HESO
INEKO

Informácie o projekte HESO a výsledky od 2/2000 nájdete na: www.ineko.sk/projekt_heso.htm